

KOMENDA GŁÓWNA TERENOWEJ OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ

KG 22/54

Egz. Nr 6663

ZASADY ORGANIZACJI
I
DZIAŁANIA SŁUŻBY OCHRONY
PORZĄDKU TOPL OBIEKTU

PODRĘCZNIK

W A R S Z A W A

1 9 5 4

ZASADY ORGANIZACJI I DZIAŁANIA SŁUŻBY OCHRONY PORZĄDKU TOPL OBIEKTU

PODRĘCZNIK

ARKUSZ POPRAWEK

do wydawnictwa pt.
„Zasady organizacji i działania służby ochrony porządku TOPL obiektu“

Str.	Wiersz		Jest :	Powinno być:
	od góry	od dołu		
3	8		Zasada działania	Zasady działania
8	23—24		Do zadań drużyn	Do zadań dowódców drużyn
16		24	niebezpieczeństwie	bezpieczeństwie
19	23		dyslokacji i urządzeń	dyslokacji urządzeń
22	21		zawodowej służby przemysłowej	zawodowej straży przemysłowej
22	22—23		zasadniczych i rezerwowych	zasadniczymi i rezerwowymi
25		2	pracą	pracę
42	9		osoby naruszające	osób naruszających
55	18		bakteriami	bateriami
56		23	wyżej wymienione	wyżej wymienionych

SPIS ROZDZIAŁÓW

	Str.
Rozdział I	
Organizacja i zadania służby ochrony porządku	5
Rozdział II	
Teren działania i zasady rozpoznania terenu z punktu widzenia służby ochrony porządku	12
Rozdział III	
Zasada działania służby ochrony porządku w poszcze- gólnych okresach TOPL	20
Tabela umówionych sygnałów i znaków dowodzenia	31
Rozdział IV	
Zadania służby ochrony porządku w zakresie kontroli zaciemniania i maskowania	33
Rozdział V	
Regulowanie ruchu pieszych i transportu na terenie obiektu w okresie alarmu lotniczego, napadu i po na- padzie z powietrza	42
Rozdział VI	
Zasady rozmieszczenia i zachowania się pracowników w pomieszczeniach obrony zbiorowej TOPL oraz ob- sługa urządzeń tych pomieszczeń	50

ORGANIZACJA I ZADANIA SŁUŻBY OCHRONY PORZĄDKU

Zgodnie z Instrukcją KG/015 Komendy Głównej Terenowej Obrony Przeciwlotniczej w skład organów TOPL obiektu wchodzi między innymi służba ochrony porządku. Do ogólnych zadań tej służby należy:

- ochrona obiektu podczas alarmów lotniczych, napadów z powietrza i w czasie likwidacji skutków napadów,
- utrzymanie należytego porządku na terenie obiektu we wszystkich okresach TOPL,
- kontrola przestrzegania przepisów z zakresu TOPL,
- obsługa pomieszczeń obrony zbiorowej, tj. schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych.

Służba ochrony porządku składa się z:

- szefa służby ochrony porządku, który kieruje całokształtem działalności służby,
- oddziału ochrony porządku (jednego lub kilku w zależności od charakteru i potrzeb obiektu), który stanowi podstawową jednostkę TOPL służby oraz drużyn ochrony porządku w oddziałowych grupach unitarnych. (O ile grupy takie zorganizowano w obiektach). Organizacja wyszkolenia, wyposażenie i działalność służby ochrony porządku oparta jest na rozkazach, zarządzeniach, instrukcjach i wytycznych Komendy Głównej TOPL, władz resortowych obiektu, inspektoratów ochrony oraz komendanta TOPL obiektu.

Zapoznamy się obecnie szczegółowo z organizacją i zadaniami oddziału ochrony porządku.

Oddział ochrony porządku składa się z:

- dowódcy oddziału,
- zastępcy dowódcy oddziału,
- drużyny ochrony zewnętrznej,
- drużyny ochrony wewnętrznej oraz
- drużyny schronowej.

W zależności od potrzeb obiektu w skład oddziału ochrony porządku może wchodzić więcej niż po jednej drużynie specjalistycznej.

Do zadań oddziału ochrony porządku należy:

- zabezpieczenie i utrzymanie należytego porządku w obiekcie podczas alarmów lotniczych, napadów z powietrza i w czasie likwidacji skutków tych napadów,
- ochrona zewnętrzna i wewnętrzna obiektu,
- regulacja ruchu na terenie obiektu we wszystkich okresach TOPL,
- walka z przejawami działalności wroga (sabotaż, dywersja itp.),
- zapobieganie panice,

- kontrola przestrzegania zasad zaciemniania i maskowania obiektu oraz przestrzegania przez pracowników obiektu innych przepisów z zakresu TOPL,
- ogradzanie niewybuchów i ustawianie ustalonych znaków ostrzegawczych,
- wystawianie posterunków ochronnych przy niewybuchach,
- ewakuowanie pracowników z miejsc zagrożonych,
- obsługiwanie i konserwacja schronów,
- kierowanie pracowników do pomieszczeń obrony zbiorowej.

Na czele oddziału ochrony porządku stoi dowódca oddziału wyznaczony zarządzeniem komendanta TOPL obiektu. Dowódca oddziału ochrony porządku podlega szefowi służby ochrony porządku. Dowódcy oddziału podlegają bezpośrednio zastępca dowódcy oddziału i dowódcy poszczególnych drużyn wchodzących w skład oddziału.

Do zadań i obowiązków dowódcy oddziału ochrony porządku należy:

1. W okresie pokoju:

- dokładne zapoznanie się z przepisami dotyczącymi ochrony porządku w ramach TOPL,
- dokładne poznanie terenu działania oddziału,
- zorganizowanie oddziału zgodnie z wytycznymi szefa służby ochrony porządku,
- szkolenie oddziału oraz prowadzenie ćwiczeń,
- przygotowanie oddziału do zadań TOPL — dokonanie podziału czynności między członków oddziału,
- zapoznanie członków oddziału z zasadami współdziałania z innymi jednostkami służby ochrony porządku oraz z innymi służbami,
- zapoznanie członków oddziału z systemem łączności i alarmowania ustalonym dla służby ochrony porządku.
- wykonywanie prac związanych z realizacją planu ochrony porządku w obiekcie wg dyspozycji szefa służby ochrony porządku.

2. W okresie pogotowia:

- sprawdzenie gotowości oddziału do wykonywania zadań TOPL oraz utrzymywanie oddziału w stanie stałej gotowości bojowej,
- organizowanie wzmocnionej ochrony wewnętrznej i zewnętrznej obiektu, zgodnie z uprzednio opracowanym planem ochrony,
- wykonywanie prac zleconych przez szefa służby, a w szczególności zorganizowanie ochrony stanowiska dowodzenia, wystawianie posterunków przewidzianych w planie ochrony obiektu na okres pogotowia, ewentualne wprowadzenie dyżurów w schronach, kontrola przestrzegania przepisów z zakresu TOPL, a w szczególności z zakresu zaciemniania i maskowania.

3. W okresie alarmu lotniczego i napadu z powietrza:

- bezpośrednie kierowanie (dowodzenie) działaniami oddziału w celu utrzymania należytego porządku na terenie obiektu,
- zapobieganie panice i aktom dywersji,
- utrzymywanie ciągłej łączności z szefem służby,
- odbieranie meldunków od dowódców drużyn i wart,
- współdziałanie z dowódcami innych jednostek TOPL w rejonach porażenia,
- otaczanie rejonów porażenia powstałych na skutek napadów z powietrza kordonami posterunków ochrony porządku, składanie szefowi

służby ochrony porządku meldunków o przebiegu pełnienia służby przez oddział i o sytuacji na terenie obiektu,

- wykonywanie innych prac zleconych przez szefa służby.

W okresie po odwołaniu alarmu lotniczego:

- kierowanie działalnością oddziału i osobista kontrola pełnienia służby przez podległe drużyny,
- udzielenie pomocy innym jednostkom TOPL obiektu dla lokalizacji i likwidacji skutków napadu,
- sprawdzenie stanu osobowego, sprzętu i wyposażenia oddziału oraz doprowadzenie oddziału do stanu gotowości bojowej,
- złożenie szefowi służby meldunku o stanie gotowości bojowej oddziału (straty).

Ponadto dowódca oddziału ochrony porządku wprowadza w życie wszystkie zarządzenia dot. ochrony porządku wydawane przez sztab TOPL obiektu.

Do zadań z-cy dowódcy oddziału ochrony porządku należy:

- pomoc dowódcy oddziału we właściwym doborze składu osobowego oddziału,
- kierowanie i prowadzenie pracy polityczno-wychowawczej ze składem osobowym oddziału,
- czuwanie nad dyscypliną i stanem moralno-politycznym składu osobowego oddziału,
- polityczne zabezpieczenie zadań i prac stawianych do wykonywania oddziałowi.

Z kolei omówimy organizację i zadania poszczególnych drużyn wchodzących w skład oddziału ochrony porządku. Ponieważ organizacja drużyn ochrony zewnętrznej i ochrony wewnętrznej jest jednakowa, a różnica w zadaniach sprowadza się tylko do tego, że drużyna ochrony zewnętrznej, jak sama nazwa wskazuje, głównie ochraniać będzie obiekt od zewnątrz, natomiast drużyna ochrony wewnętrznej funkcję tę będzie spełniać wewnątrz obiektu — omówimy więc organizację i zadania drużyn i obowiązków dowódców drużyn razem, a organizację i zadania drużyny schronowej oddzielnie.

Pracami i działalnością drużyn kierują dowódcy wyznaczeni zarządzeniem komendanta obiektu. Dowódcy drużyn podlegają bezpośrednio dowódcy oddziału ochrony porządku.

Drużyny ochrony zewnętrznej i ochrony wewnętrznej organizacyjnie nie dzielą się na niższe jednostki. Ze składu osobowego drużyn wystawia się posterunki stałe i posterunki ruchome (patrole) zarówno wewnątrz jak na zewnątrz obiektu.

Organizacja i tryb pełnienia służby (warty) przez drużyny ochrony zewnętrznej i ochrony wewnętrznej nie mogą być sprzeczne z zasadami ustalonymi Regulaminem „Służby Straży Przemysłowej“ oraz instrukcją o systemie przepustkowym i w tym celu pozostawia się w oddziale ochrony porządku, oprócz stanowisk (funkcji) stałych, funkcje dowódców wart i rozprawiających, wyznaczonych każdorazowo przez szefa służby ochrony porządku ewentualnie dowódcę oddziału ochrony porządku spośród oficerów lub podoficerów straży przemysłowej.

Do zadań drużyn ochrony (zewnętrznej i wewnętrznej) należy:

- dokładne poznanie terenu działania,
- ochrona zewnętrzna i wewnętrzna obiektu przez wystawianie posterunków stałych i ruchomych,

- utrzymywanie należytego porządku na terenie obiektu i w jego najbliższym sąsiedztwie (zewnątrz) podczas alarmów lotniczych, napadów i po napadach z powietrza,
- przeciwdziałanie panice i dywersji oraz wszelkim przejawom wrogiej działalności wewnątrz i na zewnątrz (najbliższe otoczenie) obiektu,
- regulowanie ruchu pieszych i transportu na terenie obiektu i w jego najbliższym sąsiedztwie,
- kierowanie do schronów ukryć i szczelin przeciwlotniczych, pracowników obiektu oraz osób, które podczas alarmu znalazły się na terenie obiektu,
- zabezpieczenie mienia, które na skutek napadu z powietrza pozostało bez opieki,
- ogradzanie niewybuchów i wystawianie przy nich posterunków,
- kontrola przestrzegania przepisów z zakresu TOPL,
- identyfikacja i zabezpieczenie zabitych, zagazowanych itp. na terenie obiektu,
- ochrona SD komendy TOPL obiektu,
- ewakuacja pracowników z terenów zagrożonych,
- konserwacja sprzętu i wyposażenia drużyn,
- legitymowanie osób obcych i podejrzanych,
- wykonywanie innych czynności zleconych przez dowódcę oddziału lub szefa służby ochrony porządku.

Zadania swe drużyny wykonują przy pomocy posterunków. Do zadań drużyn ochrony (zewnętrznej i wewnętrznej) należy w poszczególnych okresach TOPL kierowanie wykonywaniem przez posterunki czynności wynikających z zadań drużyn, a w szczególności:

- dokładne poznanie terenu działania i zadań drużyny,
- praktyczne szkolenie personelu drużyny,
- wykonywanie rozkazów i poleceń wydawanych przez dowódcę oddziału ewentualnie bezpośrednio przez szefa służby ochrony porządku.

Jak wiemy, ze składu osobowego drużyn ochrony (zewnętrznej i wewnętrznej) wystawiane są posterunki stałe przy bramach wejściowych, ważnych punktach obiektu, magazynach, na drogach itp. oraz posterunki (patrole) ruchome.

Posterunki stałe są jednoosobowe, w koniecznych wypadkach dla wzmocnienia obrony i ochrony posterunku do pomocy wartownikowi może być wyznaczony pomocniczy, który pełni służbę według wskazówek wartownika. Patrole mogą się składać z 2 lub więcej osób, z których jedną wyznacza się na dowódcę patrolu.

Do zadań i obowiązków posterunków stałych i posterunków ruchomych (patroli) należy:

- dokładne poznanie terenu powierzonego do ochrony,
- ochrona powierzonego terenu i mienia,
- stała i dokładna obserwacja powierzonego terenu podczas alarmów lotniczych, napadów i po napadach z powietrza,
- obowiązkowe pozostawanie na powierzonym posterunku w czasie napadu z powietrza (opuszczenie posterunku może nastąpić tylko na specjalny sygnał lub rozkaz przełożonego ewentualnie w okolicznościach określonych uprzednio przez szczegółowy regulamin),
- udzielanie informacji o sytuacji na powierzonym do ochrony terenie — przełożonym lub jednostkom TOPL wg uprzednio ustalonych zasad,

- utrzymywanie należytego porządku oraz regulowanie ruchu pieszych i transportu na terenie powierzonym do ochrony podczas alarmów lotniczych, napadów i po napadach z powietrza,
- kierowanie ludzi do schronów,
- walka z przejawami działalności wroga (niedopuszczanie osób niepowołanych na powierzony do ochrony teren, zapobieganie aktom dywersji, sabotażu itp.),
- niedopuszczanie do paniki,
- ogradzanie niewybuchów i ustawianie znaków ostrzegawczych (o stwierdzonych na terenie powierzonym do ochrony wszelkiego rodzaju niewybuchach meldować przełożonym),
- legitymowanie osób obcych lub podejrzanych,
- konserwacja sprzętu i wyposażenia osobistego,
- kontrola stosowania przepisów z zakresu terenowej obrony przeciwlotniczej, a w szczególności przepisów o zachowaniu się pracowników podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza oraz przepisów o maskowaniu i zaciemnianiu,
- udzielanie pomocy (opieka) poszkodowanym wskutek napadów z powietrza na terenie powierzonym do obrony,
- wykonywanie innych zadań i czynności zleconych przez przełożonych.

Scharakteryzowaliśmy ogólnie zadania i obowiązki posterunków i patroli. Należy jeszcze wyjaśnić niektóre zadania, których wykonanie nie zawsze będzie proste.

Po ogłoszeniu alarmu lotniczego posterunek obowiązany jest w wypadku potrzeby do energicznej interwencji w stosunku do osób, które bądź sięją panikę, bądź też usiłują dokonać aktów sabotażu.

Gdyby interwencja taka nie była skuteczna, posterunek winien się uciec do przymusowego zatrzymania osób zagrażających spokojowi i przekazać je wg ustalonych zasad na wartownię. Osoby obce, zaskoczone alarmem lotniczym w obiekcie, należy kierować do miejsc wyznaczonych na ten cel przez komendę TOPL obiektu. Posterunek, pełniący służbę w miejscu przeznaczonym dla osób przybyłych na teren obiektu, winien zwracać uwagę, by osoby te przez swe zachowanie nie siały niepokoju lub nie stawały się przeszkodą w przeprowadzeniu akcji likwidacji skutków napadów z powietrza.

W wypadku użycia przez nieprzyjaciela środków trujących na terenie powierzonym posterunkowi do obrony, personel posterunku nakłada maski przeciwgazowe i prowizorycznie ogradza (zamyka dostęp) plamę chemiczną meldując wg ustalonych zasad o powstaniu plam chemicznych swoim przełożonym.

Posterunki, zarówno stałe jak i ruchome, jak wiemy, obowiązane są do zamykania przejść i przejazdów w pobliżu niewybuchów, poprzez ogradzanie i umieszczanie odpowiednich znaków ostrzegawczych wokół miejsc, gdzie leżą niewybuchy. Odległości ogradzania niewybuchów od miejsca upadku bomby uzależnione są od wagomiaru danej bomby, która nie wybuchła, regulują je specjalne przepisy.

Posterunek stojący w pobliżu niewybuchu musi zwracać szczególną uwagę na to, aby pojazdy mechaniczne przejeżdżając obok niewybuchu ustalonymi przejazdami jechały z szybkością nie większą jak 5 km na godzinę, pojazdy zaś konne stępa. W tym celu należy w odpowiedniej odległości od miejsca, na którym znajduje się niewybuch, umieścić znaki zakazu i ograniczenia ruchu napisem, określającym normy szybkości jazdy

dla wszystkich pojazdów. W porze nocnej obok znaków zakazu i ograniczenia ruchu należy zainstalować odpowiednie oświetlenie orientacyjne i ustawić przy każdym z nich jednoosobowy posterunek stały, który powiadamia o dozwolonej szybkości przejazdu, oraz kontroluje wykonanie zakazu.

Posterunek stały lub ruchomy (patrol) w wypadku gdy zajdzie potrzeba przeprowadzenia ewakuacji pracowników lub urządzeń z budynku leżącego w rejonie jego działania, co może nastąpić np. z powodu powstałego pożaru, którego nie da się opanować, lub z powodu uszkodzenia spowodowanego działaniem bomb burzących — zobowiązany jest natychmiast powiadomić o tym swoich przełożonych za pomocą ustalonych sygnałów, znaków itp.

Jedną z dalszych drużyn wchodzących w skład oddziału ochrony jest — drużyna schronowa, przeznaczona do obsługi istniejących na terenie obiektu schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych. Na czele drużyny schronowej stoi dowódca drużyny, który podlega bezpośrednio dowódcy oddziału ochrony porządku.

W skład drużyny schronowej wchodzi personel obsługi poszczególnych schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych. Ilość członków drużyny zależy od ilości i wielkości przydzielonych drużynie do obsłużenia schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych oraz od rodzaju ich wyposażenia.

Drużyna schronowa może obsługiwać kilka schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych znajdujących się w bezpośredniej bliskości, o ile zaś schrony, ukrycia i szczeliny są rozrzucone w dużej odległości od siebie i jest ich większa ilość, wówczas możemy tworzyć więcej niż jedną drużynę schronową. **Do zadań drużyny schronowej** należy obsługa istniejących na terenie obiektu schronów i szczelin przeciwlotniczych, a w szczególności:

- utrzymanie należytego porządku w schronach podczas przebywania w nich pracowników,
- obsługa urządzeń filtrowentylacyjnych w schronach,
- udzielanie pierwszej pomocy sanitarnej poszkodowanym pracownikom przebywającym w schronach,
- dopilnowanie przestrzegania przez pracowników przepisów obowiązujących w schronach,
- zapobieganie szerzeniu się paniki w schronach,
- konserwacja sprzętu i urządzeń istniejących w schronach,
- wykonywanie innych prac związanych z obsługą schronów zleconych przez szefa służby lub dowódcę oddziału ochr. porządku.

Do zadań i obowiązków dowódcy drużyny schronowej we wszystkich okresach TOPL należy przede wszystkim:

- dokładne poznanie przydzielonych do obsługi drużynie schronów i szczelin przeciwlotniczych,
- wyszkolenie składu osobowego drużyny,
- konserwacja sprzętu i urządzeń w przydzielonych schronach, ukryciach i szczelinach przeciwlotniczych,
- kontrola i nadzór nad pełnieniem służby przez obsługę poszczególnych schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych,
- wykonywanie prac wynikających z zadań drużyny,
- wykonywanie rozkazów i poleceń wydawanych przez dowódcę względnie bezpośrednio przez szefa służby ochrony porządku.

Do obsługi jednego schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej w zasadzie przeznaczają się:

- kierownika schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej, który podlega dowódcy drużyny schronowej,
- jednego — dwóch dyżurnych do obsługi urządzeń (filtrowentylacyjnych, kanalizacyjnych, wodociągowych, oświetleniowych) w zależności od wyposażenia w nie schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej,
- porządkowego przed schronem i porządkowego w schronie,
- sanitariusza.

W wypadku gdy w schronie zorganizowany jest punkt pierwszej pomocy sanitarnej, personelu tego punktu nie wlicza się w skład drużyny schronowej, a pozostaje on do dyspozycji służby medyczno-sanitarnej, natomiast w czasie gdy w schronie znajdują się ludzie, punkt pierwszej pomocy wykonuje polecenia kierownika schronu. W tym samym czasie kierownik schronu może spośród pracowników przebywających w schronie wyznaczać każdorazowo dyżurnych dla poszczególnych komór ochronnych w schronie, którzy będą mieli za zadanie utrzymanie należytego porządku w przydzielonych im komorach.

Do zadań i obowiązków kierownika schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej należy:

- utrzymanie w stanie pełnej gotowości przydzielonego mu schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej, a w szczególności istniejących w nich urządzeń i sprzętu.
- utrzymywanie należytego porządku w schronie podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza,
- dopilnowanie przestrzegania obowiązujących przepisów przez osoby ukrywające się w schronie,
- niedopuszczanie do powstania i szerzenia się paniki w schronie,
- w wypadku konieczności — wyznaczenie dodatkowej ilości osób na dyżurnych w komorach ochronnych i do obsługi istniejących urządzeń spośród pracowników obiektu przebywających w schronie,
- wykonywanie innych prac i czynności zleconych przez przełożonych.

Do zadań i obowiązków personelu obsługi schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej należy:

- utrzymanie należytego porządku w schronie w czasie przebywania w nim ludzi,
- obsługa urządzeń, w które schron, ukrycie lub szczelina są wyposażone (filtrowentylacyjnych, oświetleniowych itp),
- udzielanie pierwszej pomocy sanitarnej osobom poszkodowanym znajdującym się w schronach, ukryciach lub szczelinach przeciwlotniczych,
- dopilnowanie przestrzegania przez osoby przebywające w schronie obowiązujących przepisów,
- zapobieganie szerzeniu się paniki w schronie, ukryciu lub szczelinie przeciwlotniczej,
- konserwacja sprzętu i urządzeń istniejących w schronie,
- wykonywanie innych prac związanych z obsługą schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych, zleconych przez kierownika schronu.

Dowódca drużyny schronowej, a także i kierownik schronu winni pamiętać o tym, ażeby pomieszczenia obrony zbiorowej przez nich obsługiwane i im podległe były oznaczone odpowiednimi znakami (w nocy światła odpowiednio zaciemnione). Personel obsługi schronów, a w szczególności

dyżurni w pomieszczeniach schronowych winni zwrócić szczególną uwagę, ażeby osoby przebywające w schronach:

- nie paliły papierosów,
- nie paliły lamp naftowych lub gazowych (do oświetlenia używać lamp elektrycznych ewentualnie świec),
- unikały zbędnych ruchów,
- używały oszczędnie zapasu wody,
- zachowywały się kulturalnie,
- nie opuszczały schronu bez specjalnego zarządzenia, mimo że alarm mógł być wcześniej odwołany.

Poza tym personel obsługi schronów winien zwracać szczególną uwagę i pilnować szczelności drzwi i innych otworów, zwłaszcza przy wstrząsach wywoływanych wybuchami bomb, usuwać niezwłocznie zauważone nieszczelności. W wypadku poważniejszych uszkodzeń schronów, ukryć, szczelin przeciwlotniczych, personel obsługujący je obowiązany jest zorganizować i przeprowadzić ewakuację osób przebywających w danym schronie, ukryciu, szczeliny przeciwlotniczej do innego wskazanego (lub uprzednio ustalonego) pomieszczenia.

Dla wyczerpania całości tematu pozostaje jeszcze do omówienia sprawa wyposażenia oddziału ochrony porządku oraz jego składu osobowego.

Oddział ochrony porządku korzysta ze sprzętu i uzbrojenia zakładowej straży przemysłowej.

Zgodnie z instrukcją KG/016 Komendy Głównej Terenowej Obrony Przeciwlotniczej wszyscy członkowie oddziału ochrony porządku wyposażeni będą w:

- maski przeciwgazowe,
- opatrunki osobiste,
- indywidualne pakiety przeciwchemiczne.

Ponadto dowódca oddziału, członkowie drużyny ochrony zewnętrznej i ochrony wewnętrznej wyposażeni będą w gwizdki i opaski TOPL. Dla potrzeb oddziału przydzielone także będą znaki ostrzegawcze, zakazu i ograniczenia ruchu, informacyjne, chorągiewki do regulacji ruchu itp. Pomieszczeniem dla oddziału ochrony porządku jest wartownia zakładowej straży przemysłowej lub inne przeznaczony do tego celu pomieszczenie obiektu. Miejscem pełnienia służby przez personel obsługi schronów są istniejące w obiekcie schrony, ukrycia i szczeliny przeciwlotnicze.

Tak przedstawia się w zasadzie organizacja i zadania oddziału ochrony porządku w systemie organów terenowej obrony przeciwlotniczej obiektu.

ROZDZIAŁ II

TEREN DZIAŁANIA I ZASADY ROZPOZNANIA TERENU Z PUNKTU WIDZENIA SŁUŻBY OCHRONY PORZĄDKU

Służba ochrony porządku terenowej obrony przeciwlotniczej obiektu ma za zadanie ochronę obiektu, jego pracowników oraz w drodze ścisłego współdziałania z innymi służbami TOPL obiektu zabezpieczenie całokształtu pracy obiektu we wszystkich okresach terenowej obrony przeciwlotniczej.

Z zadań tych wynika, że terenem działania służby ochrony porządku jest nie tylko teren bezpośrednio związany z produkcją obiektu, wydzie-

lony i udostępniony tylko dla pracowników obiektu, ale także do terenu działania służby należeć będzie teren pośrednio związany z obiektem jak:

- teren, na którym znajduje się osiedle przykładowe danego obiektu, o ile nie tworzy się oddzielnych organów TOPL dla tego osiedla,
- ulice i drogi przylegające do obiektu nie kontrolowane przez miejskie organa TOPL, a mające decydujące znaczenie dla zapewnienia normalnej pracy obiektu.
- wydzielone zabudowania obiektu położone w bezpośrednim sąsiedztwie obiektu, np. administracja, żłobki, magazyny oraz inne budynki socjalne nie objęte działaniem grup samoobrony.

Teren działania służby ochrony porządku i jego specyfika obok szeregu innych elementów i czynników ma poważny wpływ na określenie zadań i dyslokację poszczególnych posterunków i jednostek służby. Należy tu podkreślić, że na terenie działania w wyniku napadów z powietrza mogą powstawać różnorodne zmiany, od których zależy dyslokacja posterunków, a także nawet i jednostek służby, np. zmiana miejsc zbiórki drużyn, wystawianie nowych posterunków nie przewidzianych w planie ochrony porządku obiektu, otaczanie kordonem posterunków rejonów porażenia itp.

Dlatego też, ażeby służba ochrony porządku mogła spełnić postawione przed nią zadania, cały skład osobowy tej służby musi cechować obok świadomości obowiązków w zakresie strzeżenia powierzonego jej opiece mienia, dokładnej znajomości i ścisłym stosowaniu obowiązujących w tym względzie przepisów także dokładna znajomość terenu działania służby ochrony porządku.

Dokładna znajomość terenu działania jest niezbędna już w czasie pokoju w celu właściwego wykonania jednego z głównych zadań służby ochrony porządku w tym okresie opracowania planu ochrony porządku TOPL obiektu i wykonania następujących czynności wynikających z tego planu:

- szczegółowego określenia zadań dla służby, zarówno w zakresie ochrony wewnętrznej jak i zewnętrznej,
- określenie punktów obiektu wymagających stałej ochrony i ustalenie w związku z tym potrzebnej ilości posterunków zewnętrznych i wewnętrznych służby ochrony porządku oraz ilości osób wchodzących w skład tych posterunków,
- ustalenie zasad pełnienia służby posterunków w najbardziej odpowiedni sposób, dający gwarancję należytego zabezpieczenia mienia i całości kształtu ochrony porządku na terenie obiektu we wszystkich okresach TOPL,
- wykonanie przedsięwzięć i czynności dla ułatwienia utrzymania ochrony porządku na terenie obiektu,
- ustalenie zasad współdziałania z innymi jednostkami TOPL obiektu.

Skład osobowy służby ochrony porządku przy zapoznawaniu się z terenem swego działania powinien zwrócić uwagę między innymi na ogólną lokalizację (położenie) danego obiektu, która w dużej mierze ma wpływ na sposób zorganizowania i przygotowania służby ochrony porządku TOPL obiektu.

Doświadczenia ostatniej wojny światowej wskazują, że napady z powietrza stosowano przede wszystkim na obiekty znajdujące się głównie w dużych ośrodkach przemysłowych i dużych skupiskach ludności, jakimi są miasta, stąd też wypływa wniosek, że w obiektach tak zlokalizowanych

należy bardziej rozbudować służbę ochrony porządku, zarówno wewnętrzną jak i zewnętrzną. Obiekt położony na terenie miasta lub w sąsiedztwie kilku innych obiektów względnie osiedli ludności, gdzie ze względu na duży ruch pieszych i kołowy w pobliżu tego obiektu istnieje większa możliwość zakłócenia porządku oraz przenikania na teren obiektu osób obcych z zewnątrz, wymaga odpowiedniego zwiększenia ilości posterunków zewnętrznych i właściwego ich rozmieszczenia.

Nieco inaczej natomiast przedstawiać się będzie kwestia zewnętrznej ochrony obiektu, położonego poza miastem, gdzie w pobliżu jest mały ruch pieszych i transportu. W obiekcie takim, pomijając już to, że może on być w mniejszym stopniu narażony na bombardowanie, stosunkowo łatwiej będzie zorganizować ochronę porządku tak w czasie alarmu lotniczego jak i napadu z powietrza. Tego rodzaju lokalizacja obiektu stwarza warunki do bardziej skutecznego zabezpieczenia go przed bezpośrednim przenikaniem osób obcych z zewnątrz i sprawnego przeprowadzenia w razie potrzeby ewakuacji pracowników oraz zabezpieczenia mienia obiektu.

Lokalizacja ogólna obiektu poza omówionymi już elementami stawia także przed służbą ochrony porządku cały szereg innych zadań i tak np. służba ochrony porządku w obiekcie znajdującym się poza miastem i z dala od innych obiektów musi zwracać szczególną uwagę na zadania wynikające z kontroli zaciemniania i maskowania obiektu w poszczególnych okresach TOPL, musi zastosować takie formy kontroli, aby przepisy dotyczące zaciemniania i maskowania były bezwzględnie przestrzegane.

Dla właściwego przygotowania ochrony porządku w obiekcie ważne znaczenie posiada znajomość przez skład osobowy służby lokalizacji szczegółowej obiektu, tj. terenu obiektu, ilości, zawartości, rodzaju budynków itp.

Ważnym czynnikiem ułatwiającym ochronę zewnętrzną obiektu jest odpowiednie ogrodzenie obiektu.

Najczęściej spotykanym i najbardziej praktycznym ogrodzeniem, z punktu widzenia ochrony porządku, jest ogrodzenie obiektu trwałym, wysokim, ciągłym murem wykonanym z cegły, cementu lub innych trwałych materiałów, zabezpieczonym odpowiednio u góry drutem, szkłem itp. Ciągły jednak mur lub podobne ogrodzenie wykonane z gotowych elementów stwarza pewne trudności dla ruchu (szczególnie transportu) z obiektu na zewnątrz w wypadku uszkodzenia (zawału) istniejących bram i przejazdów. W celu zabezpieczenia ruchu należy wyznaczyć odpowiednie miejsca w istniejącym ogrodzeniu, w którym z chwilą zaistnienia konieczności można by wykonać wylomy dla ruchu pieszych i transportu. Dla planowanych dodatkowych przejść i przejazdów należy także przewidzieć odpowiednią ilość posterunków oraz ilość osób wchodzących w skład tych posterunków.

Mniej praktycznym z punktu widzenia ochrony obiektu jest ogrodzenie wykonane z innych materiałów takich jak: deski, drut itp.

W miarę możliwości i potrzeb (szczególnie w obiektach, na terenie których poruszają się nie tylko pracownicy obiektu, ale również ludność spoza terenu obiektu, np. dworce kolejowe, porty itp.) należy określić i ogrodzić teren obiektu, do którego mają wstęp tylko osoby tam zatrudnione, oraz teren, na którym mogą się poruszać osoby nie będące pracownikami obiektu — ludność.

Na terenie części obiektu udostępnionej do poruszania się ludności oraz przy granicy terenu, na który mają prawo wstępu tylko osoby zatrudnione

w obiekcie, powinny być wywieszane na widocznym miejscu odpowiednie przepisy oraz znaki informacyjne lub zakazujące, szczegółowo określające postępowanie osób znajdujących się na danym terenie.

Posterunki ochrony porządku TOPL obiektu powinny także w tym zakresie otrzymać szczegółowy instruktaż, a obserwacja ich powinna być głównie skierowana na miejsca, którymi mogą się przedostać na teren wydzielony osoby nie uprawnione do poruszania się na tym terenie. W tym celu cały skład osobowy służby ochrony porządku TOPL obiektu powinien znać dokładnie wszystkie wejścia do obiektu i wyjścia oraz drogi i wszelkiego rodzaju przejścia zapasowe na teren obiektu. Znajomość dróg i przejść na teren obiektu niezbędna jest ponadto przy opracowaniu planu ochrony porządku TOPL obiektu, a w szczególności przy ustalaniu ilości i rozmieszczenia posterunków ochrony porządku oraz dla celów regulacji ruchu kołowego i pieszych w czasie alarmu, napadu i po napadzie z powietrza.

Ze względu na ograniczony zasięg obserwacji, jaki mogą mieć posterunki ochrony porządku, obiekt zajmujący duży teren będzie musiał posiadać odpowiednio większą ilość zewnętrznych i wewnętrznych posterunków ochrony porządku. Duża zwartość i ilość budynków utrudnia obserwację wewnętrznym posterunkom ochrony porządku i wymaga wystawienia odpowiednio większej ilości takich posterunków. W zasadzie każdy budynek produkcyjny lub usługowy, dla należytego utrzymania ochrony porządku w czasie alarmu i napadu z powietrza, powinien być objęty obserwacją i zasięgiem działania posterunku ochrony porządku TOPL obiektu. W związku z tym posterunki ochrony porządku powinny znać dokładnie rozmieszczenie poszczególnych budynków, istniejących w nich wejść i wyjść. Zagadnienie to powinno być także brane pod uwagę przy ustaleniu ilości i rozmieszczenia posterunków.

Dla każdego posterunku ochrony porządku pełniącego służbę zewnętrzną lub wewnętrzną w obiekcie należy określić odcinek obserwacji i działania oraz konkretne zadania służbowe. Dlatego też szef służby (dowódca oddziałów — każdy z nich na terenie swego działania) powinien znać rodzaj budynków, jakie znajdują się w nich urządzenia produkcyjne oraz rodzaj produkcji, jaka odbywa się w poszczególnych budynkach.

Taka znajomość obiektu pozwoli szefowi służby (dowódcy oddziałów) na dokładne określenie, które budynki i urządzenia ze względu na ich ważność dla produkcji, wrażliwość na pożary, łatwość zniszczenia lub uszkodzenia itp. muszą być szczególnie chronione przez posterunki ochrony porządku. Przy rozmieszczaniu posterunków ochrony porządku należy uwzględnić ilość i rozmieszczenie magazynów i składów oraz rodzaj znajdujących się w nich materiałów. Należy ustalić, które magazyny i składy powinny być chronione przez posterunki ochrony porządku, a które z nich pozostaną tylko pod nadzorem posterunków przeciwpożarowych.

W okresie pokoju i w okresie stanu pogotowia ochronę porządku w obiekcie zabezpieczają funkcjonariusze etatowi Straży Przemysłowej, S. O. K. itp. W okresie alarmu i napadu z powietrza ochrona obiektu zostaje dodatkowo wzmocniona przez skład osobowy służby ochrony porządku TOPL obiektu, rekrutujący się spośród innych pracowników obiektu, przeszkolonych w czasie pokoju, którzy na umówiony sygnał przerywają pracę i stawiają się na określone miejsce zbiórki celem pełnienia służby.

Ze względu na to, że pracownicy poszczególnych działów produkcyjnych znają charakter i rodzaj produkcji swych działów oraz rozmieszczenie wejść i wyjść, rodzaj maszyn i urządzeń oraz znają pracowników danego działu, wskazane jest, aby osoby wyznaczone z danego działu produkcyjnego do służby ochrony porządku pełniły służbę na terenie względnie w pobliżu budynku (działu), w którym pracują.

Mając na uwadze to, że nieprzyjaciel, zarówno drogą niszczycielskich napadów z powietrza jak również wszystkimi innymi dostępnymi mu środkami, będzie usiłował przerwać względnie zmniejszyć lub utrudnić produkcję obiektów szczególnie ważnych z punktu widzenia obronności kraju, przy zapoznaniu się z terenem działania służby ochrony porządku oraz przy organizacji tej służby, należy brać pod uwagę charakter obiektu i rodzaj jego produkcji lub usług.

Od charakteru i rodzaju produkcji lub usług obiektu w bardzo dużym stopniu zależeć będzie sposób zorganizowania służby ochrony porządku TOPL obiektu oraz ilość i rozmieszczenia zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych posterunków tej służby i tak np.:

zakłady pracujące dla potrzeb wojska, ważne węzły kolejowe, elektrownie itp. duże obiekty przemysłowe i usługowe mogą być głównymi celami napadów z powietrza, jak również obiektami, w których będą usiłowały rozwijać swą działalność elementy wroga i dlatego też ochrona porządku w tych obiektach w porównaniu z innymi, mniej ważnymi obiektami musi być odpowiednio wzmocniona.

Wzmocnienia ochrony i szczególnej czujności składu osobowego służby ochrony porządku wymagają obiekty produkujące materiały łatwopalne, wybuchowe, trujące itp., gdzie nieuwaga, lekceważenie i nieprzestrzeganie przepisów o niebezpieczeństwie, a także nawet najdrobniejsze akty dywersji lub sabotażu mogą spowodować poważne następstwa.

Przy zapoznawaniu się z charakterem obiektu, rodzajem jego produkcji (usług) ważnym czynnikiem jest także sprawa zmianowości pracy w obiekcie.

Ilość zmian produkcyjnych oraz ilość osób zatrudnionych na poszczególnych zmianach wymagają nie tylko właściwego uregulowania wstępu pracowników na teren obiektu i poszczególnych oddziałów produkcyjnych, ale również wiąże się z tym zagadnienie bardzo istotne dla służby ochrony porządku, tj. sprawa kontroli prawa wstępu i regulacji ruchu pracowników przez posterunki ochrony porządku TOPL obiektu i tak np. obiekt pracujący tylko na jedną zmianę wymagać będzie wzmocnienia ilości posterunków ochrony porządku szczególnie w porze nocnej, a ponadto w okresie przybywania do pracy pracowników i opuszczania przez nich obiektu po zakończeniu dnia pracy. Natomiast obiekt pracujący na kilka zmian w stosunku do poprzednio wspomnianego obiektu będzie musiał mieć odpowiednio wzmocnioną służbę ochrony porządku z uwagi na większy ruch pracowników w tym obiekcie, spowodowany zwalnianiem stanowisk pracy przez ustępującą zmianę i obejmowaniem tych stanowisk przez zmianę następną.

W tych wypadkach w okresie po zarządzeniu stanu pogotowia pełnienie służby przez posterunki ochrony porządku w zakresie przepuszczania osób na teren obiektu i z terenu obiektu można ułatwić przez zorganizowanie jednokierunkowego ruchu zmieniających się pracowników (jedna

brama służy jako wejście na teren obiektu, druga natomiast jako wyjście z terenu obiektu).

Ponadto dla utrzymania porządku wśród samych pracowników poszczególnych zmian, wchodzenie na teren obiektu i jego opuszczanie może odbywać się w sposób zorganizowany, tj. grupowo wg działów produkcyjnych pod kierownictwem grupowego, który winien osobiście znać pracowników wchodzących w skład jego grupy. Pożądane jest także, by w okresie pogotowia zmiany pracowników nie następowały jednocześnie, lecz poszczególnymi działami lub oddziałami produkcyjnymi w pewnych określonych odstępach czasu (dotyczy to w szczególności obiektów zatrudniających dużą ilość pracowników).

Zmiany posterunków ochrony porządku TOPL obiektu muszą być tak zorganizowane, aby nie następowały równocześnie w chwili następowania zmian produkcyjnych załogi, nieprzestrzeganie tej zasady w poważnym stopniu utrudniłoby zabezpieczenie należytej kontroli ruchu z obiektu i do obiektu.

Skład osobowy poszczególnych posterunków ochrony porządku powinien przed objęciem służby na danym posterunku zapoznać się z urządzeniami i budynkami obiektu, znajdującymi się na terenie działania posterunku, które są szczególnie ważne dla utrzymania ciągłości produkcji lub usług obiektu i które szczególnie muszą być chronione. Zapoznanie się składu osobowego posterunków z tymi budynkami i urządzeniami powinno być w takim stopniu i w takim zakresie, w jakim konieczne jest to dla należytego wypełnienia postawionych przed nimi zadań.

Komendant TOPL obiektu ustala, które urządzenia i budynki są szczególnie ważne dla utrzymania ciągłości produkcji, a szef służby ochrony porządku opracowuje i ściśle realizuje plan ochrony tych budynków i urządzeń.

Niezależnie od strzeżenia omawianych urządzeń przez posterunki ochrony porządku, urządzenia te zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami powinny być ponadto zabezpieczone pod względem technicznym, np. przez wzmocnienie stropów i ścian w budynkach, w których znajdują się te urządzenia, założenie krat w oknach, częściowe lub całkowite zamurowanie otworów okiennych itp.

Szef służby ochrony porządku TOPL obiektu powinien być zaznajomiony, w jakim stopniu i w jakim zakresie należy stosować techniczne zabezpieczenie poszczególnych urządzeń obiektu ważnych dla produkcji. Urządzenia te ponadto powinny być wyposażone w odpowiedni sprzęt i gaśnicze środki przeciwpożarowe. O zauważonych brakach i niedociągnięciach na odcinku przeciwpożarowego i technicznego zabezpieczenia wymienionych urządzeń szef służby ochrony porządku TOPL obiektu obowiązany jest meldować komendantowi obiektu.

W grupie urządzeń obiektu, które mają pierwszorzędne znaczenie dla produkcji, znajdują się również urządzenia, które będą musiały być obsługiwane przez załogę i nadzorowane przez posterunki ochrony porządku bez przerwy we wszystkich okresach TOPL, tj. w okresie pogotowia, alarmu i napadu z powietrza oraz po odwołaniu alarmu. Są to z reguły takie urządzenia jak: siłownie i paleniska siłowni, elektrownie, paleniska centralnego ogrzewania itp. Podobnie jak pracownicy obsługujący tego

rodzaju urządzenia, skład osobowy posterunku ochrony porządku nadzoru-
jący nad obsługą i spełniający ochronę tych urządzeń (jeżeli budynki
w których urządzenia te się znajdują, nie zabezpieczają przed podmuchem
i odłamkami bomb) powinien mieć w bezpośredniej bliskości swego terenu
działania odpowiednie przeciwlotnicze pomieszczenia zabezpieczające (kol-
paki indywidualne), do których chroni się w czasie trwania napadu na
obiekt. Skład osobowy posterunku ochrony porządku pełniący służbę przy
tego rodzaju urządzeniach powinien być wyposażony w indywidualne
środki obrony przeciwchemicznej oraz medyczno-sanitarnej.

Urządzenia tego rodzaju winny być dokładnie znane dla składu osobo-
wego posterunku pełniącego przy nich służbę. Szef służby ochrony po-
rządku i dowódca oddziałów, na terenie działania których znajdują się te
urządzenia, powinni zapoznać się także z tymi urządzeniami i uwzględnić
je przy opracowywaniu i realizacji planu ochrony porządku TOPL obiektu.

Urządzenia i maszyny, które nie wymagają obsługi w czasie trwania
napadu z powietrza, są zgodnie z obowiązującymi przepisami na ten czas
unieruchamiane przez pracowników obsługujących je, pracownicy nato-
miast udają się do najbliższych schronów lub innych przeciwlotniczych
pomieszczeń zabezpieczających. Na miejscu w halach (oddziałach) pro-
dukcyjnych, w których znajdują się te urządzenia, pozostają i pełnią służ-
bę jedynie posterunki przeciwpożarowe, ochrony porządku i ewentualnie
punkty pierwszej pomocy sanitarnej. W przypadkach kiedy nie zachodzi
potrzeba pełnienia służby w tych halach przez posterunki ochrony porząd-
ku przez cały czas trwania napadu z powietrza, skład osobowy posterun-
ków opuszcza je dopiero po wyjściu całej załogi i po sprawdzeniu, że w za-
kresie ich służby nie grozi żadne niebezpieczeństwo, udając się na wyzna-
czone sobie miejsca.

Niezależnie od uświadomienia i przeszkolenia pracowników w zakresie
zachowania się w poszczególnych okresach TOPL, w oddziałach, halach
produkcyjnych i poszczególnych budynkach z chwilą zarządzenia stanu
pogotowia TOPL powinny być wywieszane odpowiednie ogłoszenia i in-
strukcje dotyczące obowiązków i sposobów zachowania się pracowników
danych hal, oddziałów produkcyjnych w poszczególnych okresach TOPL.
Skład osobowy służby ochrony porządku TOPL obiektu, pełniący służbę na
danej hali, oddziale produkcyjnym, powinien dokładnie znać te przepisy
i kontrolować ich przestrzeganie przez wszystkie osoby znajdujące się na
tym terenie.

Przy zapoznawaniu się z terenem działania skład osobowy służby
ochrony porządku TOPL obiektu powinien zwrócić uwagę na wskazane
przez szefa służby (dowódcę oddziału) budynki i urządzenia
szczególnie niebezpieczne pod względem prze-
ciwpożarowym oraz należyte rozmieszczenie sprzętu
przeciwpożarowego i środków gaśniczych.

Służba ochrony porządku TOPL obiektu powinna nadzorować stopień
zabezpieczenia przeciwpożarowego całości obiektu. W tym zakresie szef
służby ochrony porządku TOPL obiektu obowiązany jest ściśle współpraco-
wać z szefem służby przeciwpożarowej. O wszelkich zauważonych przez
skład osobowy służby ochrony porządku brakach i niedociągnięciach na
odcinku zabezpieczenia przeciwpożarowego niezwłocznie meldować kom-
mandantowi obiektu oraz szefowi służby przeciwpożarowej. Szef służby
ochrony porządku uczestniczy w opracowywaniu planu obrony przeciwpożar-
wej TOPL obiektu.

Przy zapoznawaniu się z urządzeniami produkcyjnymi obiektu należy pamiętać o przewodach rozprzewadzających na terenie obiektu energię elektryczną, świetlną, parę, wodę, gaz itp.

Przewody te w przeważającej mierze mają decydujące znaczenie dla utrzymania ciągłości produkcji lub usług obiektu i jako takie muszą być szczególnie chronione w celu zapobieżenia przed dywersją lub sabotażem. Skład osobowy posterunków lub patroli ochrony porządku przewidziany do ochrony tych przewodów powinien przed objęciem służby zapoznać się z ich rozmieszczeniem i przebiegiem na terenie obiektu oraz ich głównymi wyłącznikami.

Ważne jest także dla należytego prowadzenia akcji obronnej oraz powiadamiania pracowników o grożącym niebezpieczeństwie z powietrza należyte przygotowanie i utrzymanie w stanie sprawności działania urządzeń łączności i alarmowania. W związku z tym oraz w celu należytego zabezpieczenia tych urządzeń przed przypadkowym lub celowym uszkodzeniem skład osobowy służby przewidziany do ich ochrony powinien być zaznajomiony z rozmieszczeniem tych urządzeń i ich sieci.

Zagadnienia te powinny być uwzględnione przy opracowywaniu planu ochrony porządku TOPL obiektu oraz przy organizowaniu i rozmieszczaniu posterunków ochrony porządku TOPL obiektu.

Służba ochrony porządku odpowiedzialna jest także za należyte utrzymanie porządku w rejonach dyslokacji i urządzeń TOPL obiektu, np. stałych punktów pomocy lekarskiej, punktów odkażania transportu, kąpielisk odkażających, schronów itp. Poza tym do zadań drużyny ochrony wewnętrznej należeć będzie zapewnienie ochrony stanowiska dowodzenia (SD) Komendy TOPL obiektu, dlatego też skład osobowy służby ochrony porządku przewidziany do ochrony stanowiska dowodzenia (SD) powinien dokładnie się zapoznać z jego lokalizacją, znać rozkład poszczególnych pomieszczeń, ich przeznaczenie, ilość wejść i wyjść głównych i zapasowych oraz przepisy regulujące prawo wstępu do pomieszczeń stanowiska dowodzenia.

Szef służby ochrony porządku oraz dowódca oddziałów i drużyn, każdy w rejonie swego działania, w celu ułatwienia pracy organom TOPL obiektu oraz należytego utrzymania ochrony porządku w rejonach ich dyslokacji powinni znać plan rozmieszczenia sił i środków w TOPL obiektu oraz odpowiednio do potrzeb dostosować rozmieszczenie i sposób działania posterunków ochrony porządku.

Skład osobowy każdego posterunku ochrony porządku powinien być zapoznany z miejscem rozmieszczenia sił i środków TOPL obiektu w rejonie swego działania i dążyć do ułatwienia pracy poszczególnym jednostkom TOPL obiektu oraz ściśle z nimi współpracować.

W celu prowadzenia obserwacji terenu obiektu i rozpoznania skutków napadu z powietrza, szczególnie w obiektach rozległych terenowo i posiadających dużą ilość budynków, ważną rolę w zakresie ochrony porządku TOPL obiektu spełniają wieżowe posterunki obserwacyjne (WPO). Do pełnienia służby na WPO obiektu powołuje się pracowników, co do których istnieje gwarancja należytego wykonania powierzonych przed nimi zadań. Ponieważ posterunki ochrony porządku ściśle współdziałają w wykonywaniu swych zadań z WPO, skład osobowy służby ochrony porządku TOPL obiektu obowiązany jest znać zasady współdziałania z WPO i ściśle je przestrzegać.

Szef służby ochrony porządku TOPL obiektu obowiązany jest zapoznać skład osobowy poszczególnych posterunków służby ze środkami i sposobami łączności, jakimi mogą się posługiwać przy pełnieniu swej służby w poszczególnych okresach TOPL.

Niezależnie od powyższego zarówno szef służby ochrony porządku TOPL obiektu jak i skład osobowy posterunków wewnętrznych, szczególnie regulujących ruch, powinni znać, jakie znajdują się w ich rejonie działania urządzenia TOPL obiektu, np. kąpieliska odkażające, stałe punkty pomocy lekarskiej, schrony i inne przeciwlotnicze ukrycia zabezpieczające itp. Znajomość powyższego jest niezbędna w celu zapewnienia właściwej regulacji ruchu pieszych i transportu przez posterunki ochrony porządku.

ROZDZIAŁ III

ZASADY DZIAŁANIA SŁUŻBY OCHRONY PORZĄDKU W POSZCZEGÓLNYCH OKRESACH TOPL

Właściwe wykonanie zadań stojących przed służbą ochrony porządku między innymi uzależnione jest od dokładnego wyszkolenia całego składu osobowego służby. Stopień teoretycznego i praktycznego przyswojenia przez skład osobowy służby swych zadań, zasad działania i współdziałania z innymi jednostkami służby oraz jednostkami innych służb zależy nie tylko od właściwego doboru składu osobowego służby, ale i przede wszystkim od organizacji i poziomu zajęć teoretycznych i ćwiczeń. W toku prowadzonego szkolenia, które odbywa się w okresie pokoju, członkowie służby zapoznają się dokładnie z terenem działania oraz przechodzą ćwiczenia praktyczne w umownie stwarzanych różnego rodzaju warunkach zbliżonych do warunków, jakie zaistnieć mogą na terenie obiektu w okresie alarmu lotniczego i napadu z powietrza. Zajęcia szkoleniowe ze składem osobowym służby prowadzi: szef służby, dowódcy oddziałów i dowódcy drużyn zgodnie z planem zajęć i ustalonymi programami.

Poza szkoleniem do prac wykonywanych przez służbę ochrony porządku w okresie pokoju należy: opracowanie przez szefa służby przy współudziale dowódców oddziałów planu ochrony porządku TOPL obiektu, opieka nad schronami, ukryciami i istniejącymi w obiekcie szczelinami przeciwlotniczymi, konserwacja sprzętu i wyposażenia indywidualnego będącego na stanie służby oraz kontrola wspólnie z innymi służbami należącego do rozmieszczenia sprzętu przeciwpożarowego, sanitarnego w obiekcie, a także innego sprzętu i urządzeń TOPL określanych i zleczanych do kontroli przez komendanta TOPL obiektu.

Niezbędnym także elementem zapewnienia należytego wykonywania przez służbę ochrony porządku zadań na terenie obiektu jest ustalenie szczegółowych uwzględniających specyfikę obiektu zasad działania służby ochrony porządku w okresie stanu pogotowia, alarmu lotniczego i napadu z powietrza oraz po odwołaniu alarmu lotniczego.

Ponadto na terenie każdego obiektu powinny być opracowane przez organa kierownicze TOPL obiektu na podstawie wytycznych władz zwierzchnich — szczegółowe przepisy i zarządzenia lokalne dla załogi określające zasady zachowania się w poszczególnych okresach TOPL.

Zasady działania służby ochrony porządku TOPL obiektu powinny uwzględniać zadania i obowiązki wszystkich jednostek i pododdziałów

służby z posterunkami ochrony porządku włącznie w poszczególnych okresach TOPL. Zasady działania powinny być opracowane przez szefa służby ochrony porządku TOPL obiektu przy współudziale dowódców oddziałów w oparciu o wytyczne w tym zakresie wydane przez władze zwierzchnie oraz na podstawie ustalonych zasad w planie ochrony porządku TOPL obiektu. W szczególności chodzi tu o dyslokację posterunków ochrony porządku, ich skład oraz wynikające stąd zadania i obowiązki.

Zasady zachowania się załogi w poszczególnych okresach TOPL ustala sztab TOPL obiektu i wydaje je w formie zarządzeń komendanta TOPL obiektu. Zasady te powinny regulować obowiązki pracowników obiektu w zakresie postępowania w okresie stanu pogotowia, alarmu lotniczego i po odwołaniu alarmu, a w szczególności:

- 1) ruchu pieszych i kołowego na terenie obiektu,
- 2) zaciemniania i maskowania oświetlenia obiektu,
- 3) zachowania się pracowników w schronach, ukryciach i szczelinach przeciwlotniczych,
- 4) zachowania się załogi na sygnał alarmu lotniczego, chemicznego, przeciwpożarowego i odwołania tych alarmów.

Z zasadami postępowania załogi obiektu w poszczególnych okresach TOPL powinni być szczegółowo zapoznani członkowie służby ochrony porządku. Znajomość tych zasad umożliwi posterunkom ochrony porządku należyte spełnianie funkcji kontroli przestrzegania przepisów TOPL na terenie obiektu we wszystkich okresach.

Okres pogotowia

Z chwilą zarządzenia pogotowia na terenie obiektu organa TOPL, a zatem i służba ochrony porządku, powinny być postawione w stan gotowości bojowej. Zasady postawienia w stan gotowości bojowej służby ochrony porządku oraz zasady działania tej służby w okresie pogotowia polegają między innymi na:

1) Powiadomieniu składu osobowego służby ochrony porządku o wprowadzeniu stanu pogotowia przez organizowanie odpraw z członkami służby rekrutującymi się spośród personelu straży przemysłowej i innych pracowników obiektu. Odprawy te przeprowadza szef służby z poszczególnymi zmianami, na których odczytuje zarządzenie komendanta TOPL obiektu o wprowadzeniu na terenie obiektu pogotowia.

2) Zapoznaniu składu osobowego służby z zadaniami, jakie stoją przed służbą w okresie pogotowia oraz ze wszystkimi instrukcjami, zarządzeniami i rozkazami komendy TOPL obiektu regulującymi ochronę porządku na terenie obiektu oraz zachowanie się załogi. Przy zapoznawaniu składu osobowego służby z tymi dokumentami należy wskazać na dodatkowe konkretne zadania, jakie wypływają dla poszczególnych oddziałów, drużyn, a nawet i posterunków ochrony porządku z tych przepisów. Instruktaż taki można przeprowadzać na specjalnych odprawach lub zbiórkach lub na odprawach, o których mowa wyżej.

3) Wydaniu poszczególnym członkom służby wyposażenia osobistego (maski przeciwgazowe, opatrunki osobiste i indywidualne pakiety przeciwchemiczne). Ponadto dla członków pełniących służbę — narzutki, pończochy pokostowane, gwizdki, opaski TOPL — oraz członkom pełniącym służbę na posterunkach regulujących ruch — chorągiewki. Przy wydawaniu wyposażenia należy sprawdzić umiejętność posługiwania się nim przez pobierających.

4) Dopilnowaniu zapoznania się całej załogi z zarządzeniem komendanta TOPL obiektu wprowadzającym stan pogotowia i innymi przepisami dotyczącymi zachowania się pracowników w okresie pogotowia, alarmu lotniczego, napadu z powietrza i po napadzie z powietrza. W tym celu posterunki i patrole ochrony porządku sprawdzają, czy we wszystkich budynkach, oddziałach, halach produkcyjnych, stołówkach, hotelach, portierniach i wszystkich innych miejscach większych skupisk pracowników są rozplakowane na widocznych miejscach przepisy omawiające obowiązki załogi w poszczególnych okresach. Ponadto posterunki ochrony porządku w czasie pełnienia służby powinny zwracać uwagę na to, by rozplakowane przepisy nie były zalepiane lub niszczone.

5) Dopilnowaniu porządku i kolejności przy wydawaniu poszczególnym pracownikom obiektu masek przeciwgazowych i innego wyposażenia przewidzianego odpowiednimi przepisami oraz sprawdzeniu w miarę możliwości, czy pracownicy obiektu znają zasady obchodzenia się z tym wyposażeniem. Nie znających zasad obchodzenia się z wyposażeniem członkowie służby na miejscu odpowiednio instruuje. Przy wydawaniu wyposażenia załodze — członkowie służby zwracają pobierającym uwagę na konieczność należytej konserwacji wyposażenia.

6) Zapoznaniu składu osobowego służby, a w szczególności członków służby rekrutujących się spoza personelu zawodowej służby przemysłowej, z przewidzianymi w planie ochrony porządku miejscami zbiórek zasadniczych i rezerwowych (rezerwowe miejsca zbiórki obowiązywać będą w wypadku niemożliwości korzystania z zasadniczych). Ustaleniu porządku stawiania się poszczególnych oddziałów i drużyn na miejscach zbiórek z chwilą ogłoszenia alarmu lotniczego i podaniu do wiadomości członkom służby oraz zapoznaniu składu osobowego służby z porządkiem marszu do miejsc posterunków i trybem obejmowania służby na posterunku.

7) Podaniu do wiadomości członkom służby, który z dowódców oddziałów zastępuje szefa służby w wypadku jego nieobecności, oraz wyznaczeniu i podaniu do wiadomości, którzy z członków poszczególnych drużyn zastępować będą dowódców drużyn w wypadku ich nieobecności. Dotyczy to także oddziałów na wypadek nieobecności dowódców oddziałów i ich zastępców.

8) Całkowitym przejściu przez drużyny schronowe istniejących w obiekcie schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych oraz doprowadzeniu ich do stanu używalności przez spowodowanie usunięcia z nich urządzeń i przedmiotów nie wchodzących w skład wyposażenia. Uzupelnieniu wyposażenia schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych oraz otoczeniu ich opieką i ewentualnym wprowadzeniem stałych dyżurów, zwłaszcza w dużych schronach.

9) Wystawieniu stałego posterunku ochrony przy stanowisku dowodzenia i przy innych, określonych planem ochrony porządku TOPL obiektu, urządzeniach, jak np. przy magazynach sprzętu TOPL. Zapoznaniu się całego składu osobowego służby z dyslokacją poszczególnych schronów, ukryć, szczelin przeciwlotniczych, punktów pierwszej pomocy lekarskiej, kąpielisk odkażających itp. dla należytego informowania w wypadkach koniecznych jednostek TOPL obiektu oraz pracowników.

10) Dodatkowym (o ile przewiduje to plan ochrony porządku TOPL obiektu) wzmocnieniu ochrony obiektu w drodze wystawiania uzupełniających posterunków lub wzmocnienia posterunków istniejących. Wzmocnienie ochrony obiektu może także nastąpić przez wysyłanie patroli do

rejonów szczególnie ważnych dla obiektu. Patrole mogą być wysyłane przez szefa służby ochrony porządku, bezpośrednio przez dowódców oddziałów lub też dowódców wart — ze składu osobowego wart. Patrole wydzielane ze składu warty mogą mieć za zadanie obok wzmocnienia ochrony obiektu także skontrolowanie czujności i należytego pełnienia służby na posterunkach. W wypadku stwierdzenia przez patrol nieobecności wartownika na posterunku względnie jego choroby, dowódca patrolu wystawia na jego miejsce jednego z członków patrolu — meldując o tym natychmiast dowódcy warty.

11) Rozpoczęciu pełnienia funkcji kontroli przestrzegania na terenie obiektu przepisów o maskowaniu i zaciemnianiu. Wyznaczone specjalnie posterunki i patrole dopilnowują uruchomienia oświetlenia orientacyjnego i kierunkowego oraz oświetlenia zaciemnionego na zewnątrz obiektu. Posterunki wystawiane wewnątrz budynków sprawdzają, czy określone instrukcjami światła są wygaszone oraz czy otwory przepuszczające promienie świetlne na zewnątrz posiadają kompletne i w należyłym stanie środki maskujące (zasłony, rolety, stan szyb zamalowanych itp.).

12) Ustawieniu na terenie obiektu przewidzianych planem ochrony porządku TOPL obiektu znaków ostrzegawczych, znaków zakazu i ograniczenia ruchu pieszych i transportu, informacyjnych itp. mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa ruchu na terenie obiektu w okresie alarmu lotniczego i napadu z powietrza oraz wskazujących drogi dojścia i dojazdu do poszczególnych pomieszczeń i urządzeń TOPL, np. do kąpielisk odkażających, punktów odkażania transportu, magazynów sprzętu TOPL i odkażalników, punktu pierwszej pomocy lekarskiej i innych. Przy wystawieniu omawianych znaków należy zwracać uwagę, by były one wykonane czytelnie i umieszczone w widocznym miejscu. Przy niektórych znakach stanowiących szczególnie ważne znaczenie dla ruchu w obiekcie należy przewidzieć odpowiednio maskowane oświetlenie.

13) Uregulowaniu zmianowości pracy członków służby ochrony porządku nie będących zawodowym personelem straży przemysłowej. Uregulowanie to polega na zapewnieniu pełnej obsady przewidzianych posterunków ochrony porządku, patroli, obsługi schronów na każdej określonej zmianie. Przy czym należy zwracać szczególną uwagę na to, by poszczególni pracownicy obiektu wchodzący w skład służby ochrony porządku równomiernie przechodzili ze zmiany na zmianę, bowiem wszelkie zakłócenia (przy przechodzeniu zmiany na zmianę) mogą spowodować to, że np. na 1-szej zmianie będzie 70% stanu osobowego służby, natomiast na 2-giej zaledwie 30%, co uniemożliwi normalny przewidziany planem tryb pełnienia służby i należyte zabezpieczanie ochrony porządku na terenie obiektu.

14) Sprawdzaniu istniejących zapasów wody, wyposażenia i sprzętu poszczególnych posterunków przeciwpożarowych w obiekcie oraz osiedlach przyzakładowych (o ile takie istnieją). Przez przeprowadzanie kontroli wspólnie z członkami służby przeciwpożarowej w miejscach rozmieszczenia posterunków przeciwpożarowych oraz w miejscach, gdzie umieszczony jest podręczny sprzęt i środki przeciwpożarowe (wiadra, łopaty, skrzynie i worki z piaskiem, zbiorniki wody ppoż.) i urządzenia przeciwpożarowe jak: gaśnice, hydranty itp.

15) Kontroli należytego przechowywania i konserwacji przez pracowników obiektu nie wchodzących w skład organów TOPL masek przeciwgazowych i innego wyposażenia indywidualnego. Ponadto wyznaczeni przez

szefa służby, członkowie służby będą kontrolować, czy poszczególni pracownicy posiadają otrzymane wyposażenie osobiste.

16) Kontroli ruchu pojazdów mechanicznych na terenie obiektu i sprawdzanie stopnia przyswojenia przez kierowców tych pojazdów przepisów o zasadach ruchu na terenie obiektu w poszczególnych okresach. Ponadto posterunki kontrolujące ruch powinny zwracać uwagę, czy pojazdy mechaniczne poruszające się na terenie obiektu mają odpowiednio przystosowane do zaciemnienia oświetlenie.

17) Niezwłocznym interweniowaniu w wypadkach zakłócenia porządku na terenie obiektu, szczególnie jeśli chodzi o przestrzeganie przepisów regulujących zachowanie się.

18) Uzupelnianiu braków w wyszkoleniu i wyposażeniu służby ochrony porządku, co osiąga się między innymi przez organizowanie ćwiczeń i wykładów teoretycznych szczególnie z przedmiotów słabiej opanowanych przez skład osobowy służby oraz wykonywaniu systemem gospodarczym takiego sprzętu jak: chorągiewki, paliki, sznury, znaki orientacyjne, zakazu itp.

Dla uzupełnienia powyższych zasad działania służby ochrony porządku w okresie pogotowia omówić należy ogólne zasady organizacji służby wartowniczej (dokładnie zasadnienia te omawiają odpowiednie regulaminy straży przemysłowej, SOK itp.).

Wartą nazywamy pododdział wyznaczony ze składu osobowego służby do ochrony porządku, mienia obiektu i pracowników. W skład warty wchodzi: dowódca warty, rozprawdzający (jeden lub więcej w zależności od ilości posterunków) oraz wartownicowie w ilości uzależnionej od ilości przewidzianych posterunków.

Dowódcę warty wyznacza szef służby ochrony porządku, który jednocześnie przeprowadza odprawę warty (odprawę warty może także przeprowadzać wyznaczony przez szefa służby dowódca oddziału ochrony porządku).

Dowódca warty podlega bezpośrednio szefowi służby, obowiązany jest on dokładnie znać obowiązki wszystkich członków służby ochrony porządku wchodzących w skład warty, instrukcje dotyczące szczególnie jego warty i posterunków oraz plan ochrony ochranianego obiektu względnie jego części w zależności od przydzielonego terenu działania. Osobiście oraz przez rozprawdzających kontroluje dokładność pełnienia służby przez wartowników, dopilnowuje, by techniczne środki łączności i sygnalizacji, sprzęt przeciwpożarowy oraz wszelkie urządzenia na wartowni i na posterunkach były należycie utrzymane i zdadne do użytku, o wszelkich brakach natychmiast melduje szefowi służby. Wszystkie osoby zatrzymane jako podejrzane lub próbujące przedostać się z zewnątrz na teren obiektu po krótkim wysłuchaniu wyjaśnień i przeprowadzeniu rewizji kieruje do szefa służby. W razie nagłej choroby członka służby ze składu warty dowódca warty kieruje go do najbliższego punktu pierwszej pomocy lekarskiej lub sanitarnej, zawiadamiając o powyższym szefa służby. Ponadto dowódca warty obowiązany jest każdorazowo meldować szefowi służby o wszelkich stwierdzonych brakach lub uszkodzeniach na posterunku. Powinien on stale przebywać na wartowni z wyjątkiem udawania się na kontrolę posterunków i w związku z wydarzeniami, które zaszły na terenie warty i wymagały jego obecności. Dowódcy warty nie wolno zwalniać kogokolwiek ze składu warty, zmniejszać albo powiększać ilość posterunków bez uzyskania na to uprzednio zgody szefa służby ochrony porządku. W wypadkach

gdy wartownikom wystawionym wewnątrz pomieszczeń (lub na zewnątrz w pewnych określonych miejscach) zagraża pożar względnie inne niebezpieczeństwo, dowódca warty po udaniu się na miejsce wypadku wydaje niezbędne zarządzenia dotyczące zagrożonych bezpośrednio wartowników. Może, o ile uzna to za konieczne, nakazać przesunięcie tych wartowników na bezpieczne miejsce, uwzględniając przy tym konieczność zapewnienia dalszej ochrony. Z chwilą gdy zagrożenie minie, dowódca warty nakazuje wystawić wartowników na ich poprzednie miejsce. W wypadku nagłej choroby dowódca warty przekazuje tymczasowo swoje obowiązki rozprawdzającemu i melduje o swojej chorobie szefowi służby ochrony porządku postępując dalej zgodnie z otrzymanymi od niego rozkazami.

Dowódca warty do pomocy posiada rozprawdzającego, który mu bezpośrednio podlega i wykonuje tylko jego rozkazy. Do obowiązków rozprawdzającego należy dokładna znajomość ilości swoich posterunków, ich rozmieszczenie oraz szczególnych obowiązków wartownika na każdym posterunku. Przy wystawianiu wartowników na posterunkach rozprawdzający obowiązany jest osobiście sprawdzić stan przyjmowanego przez wartownika posterunku, dopilnować, by wartownicy prawidłowo dokonali zdania i objęcia posterunku, wskazać wartownikowi, na co ma zwracać szczególną uwagę, co ma robić na wypadek napadu z powietrza. Stosownie do rozkazu dowódcy warty rozprawdzający kontroluje czynność i sposób pełnienia służby przez wartowników. O wszelkich zauważonych uchybieniach bezzwłocznie melduje dowódcy warty.

Wartownik przy obejmowaniu służby na posterunku obowiązany jest dokładnie skontrolować i stwierdzić stan, w jakim znajduje się posterunek, środki sygnalizacyjne oraz inny sprzęt. Oczywiście w obecności rozprawdzającego i zdającego służbę wartownika powinien sprawdzić stan przedmiotów i urządzeń podlegających ochronie.

Okres alarmu lotniczego i napadu z powietrza oraz po odwołaniu alarmu lotniczego

Do zasadniczego działania organa TOPL obiektu przystępują z chwilą ogłoszenia alarmu lotniczego. Na sygnał alarmu lotniczego członkowie organów TOPL z poszczególnych jednostek i pododdziałów stawiają się natychmiast w ustalonych miejscach zbiórek lub zajmują bezpośrednio miejsca dyżurowania (posterunki), o ile przewiduje to plan TOPL obiektu. Dotyczy to także służby ochrony porządku, a w szczególności tych jej członków, którzy rekrutują się z pracowników produkcyjnych lub administracyjnych obiektu. Jednostki i pododdziały służby ochrony porządku zbierają się w zasadzie w całości — w miejscach zbiórek z tym, że:

- personel posterunków pełniących służbę do momentu ogłoszenia alarmu — pełni ją nadal wzmacniając czujność,
- personel obsługi schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych udaje się bezpośrednio do poszczególnych schronów itp., w których z miejsca rozpoczyna pełnienie służby (pożądane jest, by personel obsługi schronów, ukryć lub szczelin przeciwlotniczych objął służbę w poszczególnych schronach przed przybyciem do nich pracowników obiektu),
- dowódca drużyny schronowej udaje się do jednego uprzednio ustalonego (i podanego do wiadomości kierownikom poszczególnych schronów) schronu, skąd nadzoruje pracę personelu obsługi poszczególnych schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych,

— dowódcy drużyn ochrony zewnętrznej i wewnętrznej oraz dowódcy oddziałów udają się na ustalone miejsca zbiórek, natomiast szef służby udaje się na stanowisko dowodzenia komendy TOPL obiektu, skład kierują każdy w swoim zakresie — działaniami służby.

Miejscami zbiórek dla drużyn ochrony zewnętrznej i wewnętrznej będą w zasadzie wartownie. Członkowie poszczególnych jednostek i pododdziałów TOPL udających się na miejsca zbiórek powinni zabrać z sobą wyposażenie osobiste (maski, opatrunki osobiste i indywidualne pakiety przeciwichemiczne). Wyposażenie to członkowie organów TOPL w okresie pogotowia przechowują w pobliżu swych miejsc pracy ewentualnie w miejscach zbiórek.

Z chwilą gdy cały skład osobowy poszczególnych drużyn ochrony i oddziałów stawi się na ustalonych miejscach zbiórek, dowódcy oddziałów wystawiają dodatkowe posterunki ochrony wewnętrznej i zewnętrznej lub wysyłają patrole zgodnie z założeniami planu ochrony porządku i poleceniami szefa służby. W miejscach zbiórek (wartowniach) pozostają członkowie drużyn ochrony zewnętrznej i wewnętrznej wchodzący w skład warty (zmiana nie pełniąca służby na posterunkach) oraz rezerwa przeznaczona do wysyłania patroli i specjalnych posterunków w zależności od potrzeb, jakie zaistnieją podczas napadu z powietrza.

Omówimy kolejno zasady działania drużyn ochrony zewnętrznej i wewnętrznej w niektórych typowych sytuacjach, jakie mogą zaistnieć na terenie obiektu na skutek nalotów z powietrza, a w szczególności przy zabezpieczeniu rejonów porażenia. Zasady działania drużyn schronowych omawia rozdział IV.

W wypadku gdy wskutek napadu z powietrza na terenie obiektu powstanie rejon porażenia, służba ochrony porządku obowiązana jest zarówno zabezpieczyć rejon porażenia i mienie znajdujące się w jego granicach jak i zabezpieczyć pracę innych jednostek TOPL obiektu związane z likwidacją tego rejonu. Dowódca oddziału ochrony porządku z chwilą otrzymania rozkazu zabezpieczenia powstałego rejonu porażenia i danych o tym rejonie (granic, rodzaju środków użytych przez lotnictwo nieprzyjaciela, rodzaju zniszczeń itp.) wyznacza odpowiednią do potrzeb ilość członków oddziału (lub kilku oddziałów, o ile rejon porażenia jest duży i jemu zlecono jego zabezpieczenie) spośród składu osobowego oddziału nie wchodzącego w skład warty, a w razie potrzeby i członków warty ze zmiany „odpoczywającej“, następnie wyznacza jednego z dowódców drużyn na dowódcę kordonu posterunków rejonu porażenia lub sam osobiście kieruje zabezpieczeniem rejonu porażenia. Członkowie służby wyznaczeni do zabezpieczenia rejonu porażenia (otoczenia go kordonem posterunków) wraz z dowódcą udają się do rejonu porażenia, wysyłając przedtem 2—3 osobowy patrol w celu rozpoznania rejonu porażenia i ustalenia jego granic oraz miejsc, w których należy wstawić posterunki. Pożądane jest, by rozpoznanie rejonu porażenia dla potrzeb ochrony porządku odbywało się pod kierownictwem jednego z dowódców drużyn ochrony porządku.

O ile liczebność pododdziału wyznaczonego do otoczenia kordonem posterunków rejonu porażenia jest duża (10—15 osób), należy ustalić odpowiedni porządek marszu do rejonu porażenia w celu zapewnienia należytego bezpieczeństwa członków pododdziału. W czasie marszu do rejonu porażenia dowódca pododdziału powinien nie tylko zorganizować odpowiednie rozpoznanie drogi marszu (w wypadku gdy odległość do rejonu po-

rażenia jest duża), ale i zwrócić uwagę, aby członkowie pododdziału w marszu bezwzględnie przestrzegali wszystkich przepisów obowiązujących w okresie alarmu lotniczego i napadu z powietrza, a w szczególności przepisów o zaciemnianiu.

Dowódca pododdziału ochrony porządku udającego się do rejonu porażenia obowiązany jest także zorganizować łączność z dowódcą oddziału lub bezpośrednio z szefem służby w zależności od potrzeb i otrzymanych zaleceń. Łączność ta utrzymana będzie bądź za pomocą pobliskich aparatów telefonicznych, bądź też przy pomocy łączników. Dowódca pododdziału otaczającego rejon porażenia kordonem posterunków po uzyskaniu dokładnych danych o granicach rejonu i sytuacji istniejącej na jego terenie od patrolu wysłanego na rozpoznanie ustala, w których miejscach i ile należy wystawić posterunków. Przy ustalaniu rozmieszczenia i ilości posterunków należy brać pod uwagę, by był w miarę możliwości zachowany ząębający się zasięg obserwacji sąsiadujących ze sobą posterunków oraz możliwość wspólnego skutecznego działania. Posterunki wystawione winny być wokół granic rejonu porażenia w ten sposób, by zapobiec możliwości przedostania się na jego teren z zewnątrz osób niepowołanych — w ten sposób rejon porażenia otoczony jest kordonem posterunków. Niezależnie od otoczenia rejonu porażenia kordonem posterunków dowódca pododdziału wystawia posterunki mające na celu ochronę mienia (cennych maszyn i urządzeń, składów, gotowych produktów itp.) znajdujących się w rejonie porażenia.

Jeżeli rejon porażenia otoczony kordonem posterunków nosi charakter złożonego, tzn., gdy użyto różnego rodzaju środków napadu z powietrza, przy organizacji kordonu posterunków należy zwrócić uwagę na to, by skład osobowy posterunków zastosował nie tylko środki indywidualnej obrony przeciwchemicznej (włożył maski przeciwgazowe, o ile zachodzi podejrzenie użycia środków trujących), ale także wzmocnił czujność i środki ostrożności podczas pełnienia służby. Dowódca pododdziału, po otoczeniu rejonu porażenia kordonem posterunków i wystawieniu posterunków do ochrony mienia walących się budynków itp. na terenie rejonu porażenia, kieruje pełnieniem służby przez posterunki pozostawiając do swojej dyspozycji 1—2 łączników i ewentualnie rezerwę kilku członków pododdziału dla wystawienia dodatkowych posterunków. W wypadku gdy zachodzi potrzeba wystawienia większej ilości posterunków od siły (liczebności) pododdziału — dowódca wysyła łącznika z prośbą o uzupełnienie, natomiast w wypadku gdy po wystawieniu wszystkich posterunków pozostaną w jego dyspozycji niewykorzystani członkowie oddziału, o ile nie zachodzi konieczność ich wykorzystania — odsyła ich do dyspozycji dowódcy oddziału lub warty. Z chwilą przystąpienia innych jednostek TOPL obiektu do pracy związanej z likwidacją rejonu porażenia — dowódca pododdziału ochrony porządku działającego w rejonie porażenia, niezależnie od utrzymywania łączności ze swoim przełożonym i wykonywania jego ogólnych zaleceń, ściśle podporządkowuje się i wykonuje rozkazy wyznaczonego przez sztab dowódcy rejonu porażenia.

Do szczególnych obowiązków posterunków ochrony otaczających rejon porażenia należy:

- nie wpuszczanie na teren rejonu porażenia osób niepowołanych,
- wpuszczanie tylko tych osób, które znają obowiązujące hasło i jednostek TOPL obiektu udających się do rejonu porażenia,

- interwencja w wypadkach zakłócenia porządku w sąsiedztwie lub wewnątrz rejonu porażenia,
- zwracać uwagę na to, by wyprowadzanie ludzi z rejonu porażenia odbywało się zorganizowanie, szczególnie podczas napadu z powietrza, oraz by osoby opuszczające rejon porażenia nie wynosiły samowolnie mienia obiektu,
- współdziałanie z sąsiednimi posterunkami w kordonie otaczającym rejon porażenia w zakresie należytego zabezpieczenia zarówno jednostek TOPL pracujących w rejonie porażenia jak i mienia znajdującego się w jego granicach,
- udzielanie pierwszej pomocy sanitarnej poszkodowanym w rejonie dzialania posterunku lub powiadomienie (za pośrednictwem ustalonych sygnałów i znaków łączności) medyczno-sanitarnych jednostek i pododdziałów o miejscach przebywania poszkodowanych.

Z rejonu porażenia winni być usunięci nie tylko poszkodowani, ale i wszystkie inne osoby nie biorące udziału w pracach związanych z likwidacją zniszczeń. Kolejność opuszczania przez ludzi rejonu porażenia jest następująca:

- ranni, skażeni i inni poszkodowani,
- kobiety i ewentualnie dzieci (o ile znajdują się na terenie obiektu),
- inne osoby.

O ile na terenie rejonu porażenia znajdują się schrony, szczeliny lub ukrycia przeciwlotnicze, które nie zostały uszkodzone wskutek napadu i nie zagraża im niebezpieczeństwo, pracownicy mogą opuścić te pomieszczenia dopiero po odwołaniu alarmu lotniczego, gdy odpowiednio zabezpieczone będą drogi ich wyjścia. W innych wypadkach ewakuacja schronów, ukryć lub szczelin przeciwlotniczych winna odbyć się w miarę możliwości natychmiast po zaistnieniu uszkodzeń lub zaistnienia przyczyn uniemożliwiającej dalsze przebywanie w schronie.

Podczas likwidacji rejonu porażenia pododdział ochrony porządku obowiązany jest zabezpieczyć i zorganizować wyniesienie z rejonu porażenia w bezpieczne miejsce przedmiotów wartościowych i innego mienia. Należy przy tym wyznaczyć miejsce składowania tego mienia oraz wystawić specjalny posterunek do jego ochrony. Dowódca pododdziału wspólnie z dowódcą rejonu porażenia winni ustalić, które przedmioty i jakie mienie oraz w jakiej kolejności należy wynieść z rejonu porażenia. Ponadto wyznaczają oni osoby, które czynności te powinny wykonać. W zasadzie mienie z rejonu porażenia wynoszone jest dopiero po napadzie z powietrza i dalsze pozostawienie go w rejonie porażenia może doprowadzić do zniszczenia, należy organizować wynoszenie mienia z rejonu porażenia podczas napadu z powietrza.

Podczas napadu z powietrza niektóre z bomb lotniczych zrzuconych na teren obiektu mogą nie wybuchnąć, w związku z czym duże znaczenie ma wykrycie w porę i zabezpieczenie wszystkich niewybuchów bomb lotniczych i niewypalów pocisków artyleryjskich znajdujących się zarówno na terenie rejonów porażenia, jak i poza nimi. Wykrywaniem i zabezpieczeniem niewybuchów zajmują się specjalne pododdziały służby remontowo-budowlanej TOPL obiektu, natomiast do zadań służby ochrony porządku należy ochrona terenu wokół miejsc upadku niewybuchów przez wystawianie posterunków lub otaczanie tych miejsc kordonem posterunków. Ponadto służba ochrony porządku organizować będzie ochronę pod

czas wywożenia niewybuchów poza teren obiektu. W wypadku stwierdzenia niewybuchu lub na specjalny rozkaz wskazujący jednocześnie miejsca, w których znajdują się niewybuchy, dowódca pododdziału ochrony porządku działającego w rejonie porażenia ewentualnie wyznaczona specjalnie grupa członków służby (gdy niewybuchy znajdują się poza rejonem porażenia) nie tylko wystawiają w tych miejscach posterunki (kordon posterunków), ale także za pomocą odpowiednich chorągiewek lub innych znaków otaczają w odpowiedniej odległości (w zależności od kalibru i rodzaju niewybuchu) miejsca upadku niewybuchów. Z budynków zagrożonych, znajdujących się w pobliżu upadku niewybuchów, należy przeprowadzić ewakuację wszystkich znajdujących się w nich pracowników oraz spowodować wyniesienie przedmiotów wartościowych i innego mienia. Personel posterunków pełniących służbę w rejonach upadku niewybuchów powinien zachować środki ostrożności polegające na: niezbliżaniu się do niewybuchów i niedopuszczaniu do zbliżania się innych osób, zwróceniu uwagi, by w pobliżu miejsc upadku niewybuchów nie wywołać wstrząsów (np., by ograniczono wszelki ruch transportu w pobliżu niewybuchów) itp. Jeżeli niewybuchy znajdują się na terenie obiektu w miejscach sąsiadujących z zabudowaniami miasta lub innego obiektu — wówczas służba ochrony porządku powinna nawiązać w tym zakresie współdziałanie ze służbą ochrony porządku TOPL miasta lub sąsiedniego obiektu (niezależnie od współdziałania, jakie nawiązuje służba remontowobudowlana obiektu z jednostkami pirotechnicznymi z zewnątrz).

Poważnym zadaniem, jakie stoi przed służbą ochrony porządku w zakresie współdziałania z innymi służbami TOPL obiektu w akcji likwidacji skutków napadów z powietrza, jest zabezpieczenie robót przy rozbiórce zniszczonych budynków i usunięciu gruzów, zarówno na terenie rejonów porażenia jak i poza jego terenem. Podobnie jak i przy niewybuchach wokół miejsc, w których prowadzi się prace rozbiórkowe lub odgruzowawcze, ze składu osobowego służby ochrony porządku wystawia się odpowiednią ilość posterunków lub otacza się miejsca prac kordonem posterunków. Z budynków uszkodzonych lub grożących zawaleniem przeprowadza się ewakuację ludzi i wynosi się oraz zabezpiecza mienie. Szczególną uwagę winny zwrócić osoby pełniące służbę na posterunkach zabezpieczających miejsca prac związanych z odgruzowywaniem w zakresie udzielania pomocy osobom wydobywanym spod gruzu i zabezpieczania mienia odgruzowanego. W tym celu należy pilnie obserwować postępy robót przy rozbiórce i natychmiast zabezpieczać przedmioty wartościowe i inne mienie oraz otoczyć opieką osoby wydobyte spod gruzów.

Zasady wystawienia posterunków i otoczenia kordonem posterunków miejsc upadku niewybuchów oraz miejsc prac rozbiórkowych i odgruzowawczych, a także sposób wyznaczania do ochrony członków służby, porządek dojścia do tych miejsc — są podobne jak przy otaczaniu kordonem posterunków rejonów porażenia.

Gdy zakończone zostaną prace związane z likwidacją rejonów porażenia — po odwołaniu alarmu lotniczego — dowódca pododdziału ochrony porządku działającego w rejonie porażenia po otrzymaniu specjalnego rozkazu organizuje zwinięcie kordonu posterunków otaczających rejon porażenia. Ustala on porządek zwijania poszczególnych posterunków, miejsc zbiórek całego pododdziału, po zwinięciu kordonu kieruje całokształtem prac z tym związanych. Skład osobowy pododdziału — o ile w rejonie porażenia stwierdzono obecność środków trujących — przepro-

wadza wstępne odkażenie, następnie udaje się do kąpieliska odkażającego. Po zakończeniu wszystkich prac w rejonie porażenia dowódca pododdziału melduje dowódcy oddziału lub szefowi służby o gotowości pododdziału do dalszego działania. Przy zwijaniu kordonu posterunków otaczających rejon porażenia należy pamiętać o pozostawieniu posterunków przy mieniu wyniesionym z rejonu do czasu trwałego zabezpieczenia tego mienia.

Kończąc omawianie zasad działania służby ochrony porządku w okresie pogotowia, alarmu lotniczego i napadu z powietrza należy nadmienić, że w zasadzie podczas trwającego nalotu na obiekt nie dokonuje się zmian na poszczególnych posterunkach.

Umówione sygnały i znaki dowodzenia

Elementem zapewniającym ciągłość dowodzenia jednostkami i pododdziałami TOPL obiektu w warunkach alarmów i napadów z powietrza jest dobrze zorganizowana, działająca bez zarzutu łączność.

W celu zapewnienia sprawnego działania jednostek i pododdziałów ochrony porządku w poszczególnych okresach TOPL, a w szczególności w okresie alarmu lotniczego i napadu z powietrza niewystarczające jest tylko techniczne zabezpieczenie łączności, ale jednocześnie z tym skład osobowy służby powinien być dokładnie zapoznany ze środkami łączności przewidzianymi do wykorzystania w czasie działania organów TOPL w obiekcie.

Dla potrzeb TOPL obiektu stosowane być mogą następujące środki łączności:

- łączność telefoniczna,
- radiofonia przewodowa,
- łączność przy pomocy łączników,
- łączność za pomocą umówionych sygnałów i znaków.

Łącznicy i umówione sygnały są najbardziej dostępnymi środkami łączności, które nie wymagają dla ich zastosowania prawie żadnych nakładów finansowo-materiałowych oraz specjalnych kwalifikacji przy ich wykorzystaniu. Z uwagi na to, jak też i ograniczonego terenu działania organów TOPL obiektów, będą one najbardziej typowymi podczas działania jednostek i pododdziałów organów TOPL w czasie alarmu lotniczego i napadu z powietrza.

Sposób korzystania z łączności przy pomocy łączników jest na ogół jasny i nie wymaga specjalnego omówienia, jego zaletą jest to, że może być wykorzystywany prawie we wszystkich warunkach bez względu na porę dnia i nocy. Natomiast łączność za pomocą umówionych sygnałów i znaków ma już bardziej ograniczone możliwości, stosować ją możemy tylko w warunkach, gdy osoby korzystające z tego środka łączności znajdują się w zasięgu widoczności. Jednak dotychczasowe doświadczenia wykazały, że pomimo tych braków, umiejętność posługiwania się umówionymi sygnałami podczas działań w poważnym stopniu ułatwia działania i stwarza warunki dogodniejszego i bardziej aktywnego dowodzenia.

Sprawność dowodzenia, a także i porozumiewania się podczas działania służby ochrony porządku za pomocą umówionych sygnałów, uzależniona będzie przede wszystkim od stopnia opanowania sposobu wykonania znaków i znajomości sygnałów przez cały skład osobowy służby. Dlatego też konieczne jest, obok pamięciowego przyswojenia przez poszczególne członków służby umówionych sygnałów i znaków, częste praktyczne przerabianie znaków podczas ćwiczeń, a także nawet i wykładów.

Umówione sygnały i znaki dla organów TOPL obiektu ustala (w zależności od potrzeb obiektu) i opracowuje sztab TOPL danego obiektu.

W celu ułatwienia ustalenia i opracowania sygnałów i znaków przykładowo podajemy niektóre z nich.

Tabela umówionych sygnałów i znaków dowodzenia

Lp.	Sygnal	Znak ręką	Znak chorągiewką
1	2	3	4
1	Uwaga	Podnieść lewą rękę do góry i trzymać aż do chwili odezwania (powtórzenia sygnału „Uwaga“ przez przyjmującego nasz sygnał)	Podnieść lewą ręką czerwoną chorągiewkę w górę i trzymać aż do odezwania (powtórzenia sygnału „Uwaga“ przez przyjmującego sygnał)
2	Nie zrozumiałem (powtórzyć)	Podnieść lewą rękę i zgiąć ją ponad głową	To samo trzymając w lewym ręku czerwoną chorągiewkę
3	Do schronu wejść (ukrycia, szczeliny przeciwlotniczej)	Podnieść lewą rękę do góry i machać nią nad głową w prawo i lewo	To samo trzymając w lewym ręku czerwoną chorągiewkę
4	Zbiórka	Podnieść lewą rękę do góry i krążyć nią nad głową z prawa w lewo, po czym opuścić	To samo trzymając czerwoną chorągiewkę
5	Za mną (iść)	Podnieść prawą rękę w górę, a lewą wyciągnąć w bok na wysokość ramienia. (Powtarzać aż do rozpoczęcia wykonania).	To samo trzymając w lewej ręce czerwoną, a w prawej białą chorągiewkę
6	Dowódcy do mnie	Podnieść lewą rękę w górę, a prawą wyciągnąć w bok na wysokość ramion. (Powtarzać aż do rozpoczęcia wykonania)	To samo trzymając w prawej ręce czerwoną, a w lewej białą chorągiewkę
7	Naprzód (w ustalonym lub różnym kierunku)	Podnieść lewą rękę w górę, po czym opuścić ją na wysokość ramienia w kierunku postawienia się	To samo trzymając w lewej ręce czerwoną chorągiewkę
8	Biegiem	Sygnal „Naprzód“ powtarzany szybko 4—5 razy	Sygnal „Naprzód“ powtarzany szybko 4—5 razy
9	Stój	Podnieść lewą rękę w górę i szybko opuścić, powtarzając to aż do wykonania	To samo trzymając w lewej ręce czerwoną chorągiewkę
10	Alarm lotniczy	Prawą ręką podnieść torbę z maską przeciwgazową i krążyć nią nad głową	To samo trzymając w prawym ręku białą chorągiewkę

1	2	3	4
11	Alarm chemiczny (gaz)	Nalozyc maske. Podniec obie rece w gore	To samo trzymajac w lewej rece czerwona, a w prawej biala choragiewke
12	Powiekszyc odleglosc (np. pomiedzy posturunkami w kordonie posterunkow)	Wyciagnac lewa reke poziomo w bok i wymachiwac nia w dol i w gore az do wykonania	To samo trzymajac w lewej rece czerwona choragiewke
13	Zmniejszyc odleglosc (np. pomiedzy posturunkami w kordonie posterunkow)	Podniec lewa reke w gore zgieta w lokciu i trzymac ja nieruchomo, prawa reke poziomo w bok wymachujac nia w dol i w gore do wysokosci ramienia	To samo trzymajac w prawej rece biala choragiewke
14	Widze samoloty nieprzyjaciela	Wyciagnac obie rece w bok na wysokość ramion	To samo trzymajac w lewej rece biala, a w prawej czerwona choragiewke.

Ogólne obowiązki pracowników obiektu w poszczególnych okresach TOPL

Do obowiązków pracowników z chwilą zarządzenia pogotowia TOPL w obiekcie, o czym pracownicy będą powiadamiani w drodze specjalnych rozplakatowanych obwieszczeń, przez radiowęzeł, itp., należy:

- zaznajomić się z treścią tych obwieszczeń oraz wszelkimi innymi instrukcjami i zarządzeniami komendy TOPL obiektu omawiającymi zasady zachowania się i obowiązki pracowników w poszczególnych okresach TOPL, a w szczególności w czasie alarmu lotniczego i napadu z powietrza,
 - zapamiętać sposoby alarmowania oraz znaki orientacyjne urządzeń TOPL (kąpielisk odkażających, punktów pierwszej pomocy sanitarnej, punktów pierwszej pomocy lekarskiej, schronów, ukryć, szczelin przeciwlotniczych itp.),
 - pomagać komendzie TOPL obiektu w pracach związanych z przygotowaniem terenowej obrony przeciwlotniczej obiektu,
 - sprawdzić i zapoznać się dokładnie z przydzielonym wyposażeniem obrony indywidualnej,
 - przestrzegać obowiązujące na terenie obiektu przepisy o zaciemnianiu i maskowaniu oraz wszelkie inne dotyczące zachowania się pracowników obiektu.
- Z chwilą ogłoszenia alarmu lotniczego do obowiązków pracowników będzie należało:
- udanie się do schronów, ukryć, szczelin przeciwlotniczych lub pozostanie na miejscu przy pracy zgodnie z zarządzeniem komendanta TOPL (nie biec), zaopiekować się starszymi wiekiem, przygotować maski przeciwgazowe do użycia,

- osoby, które obsługują urządzenia pracujące bez przerwy w czasie alarmu, powinny kontynuować pracę zachowując spokój i opanowanie,
- pojazdy mechaniczne nie wykorzystywane przez organa TOPL obiektu powinny być zatrzymane, a obsługa ich ukryta w najbliższym pomieszczeniu obrony zbiorowej,
- osoby znajdujące się na terenie obiektu w charakterze interesantów (podróżni na stacjach kolejowych, autobusowych, portach itp.) udają się do wskazanych im przez posterunki ochrony porządku schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych,
- zmiany pracowników, które nie zdążyły przed ogłoszeniem alarmu lotniczego wyjść z obiektu, pozostają w obiekcie kryjąc się w schronach i w innych pomieszczeniach obrony zbiorowej, pracownicy przybywający na zmianę, których ogłoszenie alarmu lotniczego zastało na zewnątrz obiektu, nie wchodzi do obiektu, korzystają z publicznych schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych,
- pracownicy wchodzący w skład organów TOPL udają się na wyznaczone miejsca zbiórek.

Jeżeli ogłoszenie alarmu lotniczego nastąpiło w okresie od zmierzchu do świtu (w porze nocnej), pracownicy obiektu powinni:

- przy opuszczaniu miejsc pracy i udawaniu się do schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych nie używać urządzeń wytwarzających światło jak: latarki elektryczne, lampy naftowe, karbidowe itp.,
- pracownicy pozostający na swoich stanowiskach pracy korzystają tylko z oświetlenia zaciemnionego,
- wyłączyć wszelkie oświetlenie pojazdów mechanicznych przez nich obsługiwanych.

W czasie napadu z powietrza pracownicy przebywają w pomieszczeniach obrony zbiorowej, wyjątkowo tylko pracownicy wyznaczeni zarządzeniem komendanta TOPL obiektu do zabezpieczenia ciągłości produkcji pozostają na swych stanowiskach pracy przestrzegając ściśle obowiązujących w tym okresie przepisów.

ROZDZIAŁ IV

ZADANIA SŁUŻBY OCHRONY PORZĄDKU W ZAKRESIE KONTROLI ZACIEMNIANIA I MASKOWANIA

W celu utrudnienia lotnictwu nieprzyjacielskiemu wykonywania w czasie od zmierzchu do świtu napadów z powietrza na zakłady produkcyjne, przedsiębiorstwa przemysłowe, handlowe, komunikacyjne itp. — zwane dalej obiektami, stosuje się na terenie tych zakładów, przedsiębiorstw itp. zaciemnianie, maskowanie.

Za przygotowanie zaciemniania i maskowania na terenie obiektów dla potrzeb TOPL odpowiedzialny jest komendant TOPL obiektu.

Kierownictwo nad przygotowaniem zaciemniania i maskowania w obiektach posiadających sztab TOPL sprawuje szef służby zaciemniania i maskowania.

Przygotowanie zaciemniania i maskowania dla potrzeb TOPL obiektu polega na:

1) opracowaniu planu przygotowania zaciemniania i maskowania TOPL obiektu,

2) ustaleniu przedsięwzięć, jakie w tym zakresie mają być wykonane,

3) zrealizowaniu prac związanych z przygotowaniem zaciemniania i maskowania TOPL obiektu.

Prace związane z przygotowaniem zaciemniania i maskowania dla potrzeb TOPL obiektu powinny być w zasadzie wykonane w okresie pokoju. Może jednak zaistnieć taka sytuacja, że niektóre z nich trzeba będzie wykonać po zarządzeniu pogotowia. Będą to w szczególności czynności związane z zakończeniem prac dotyczących przygotowania zaciemniania i maskowania, jak np.:

- instalowanie rolet zasłaniających okna,
- odpowiednie malowanie okien (szyb),
- rozplakatowanie przepisów o obowiązkach załogi z zakresu zaciemniania i maskowania itp.

Zaciemnianie i maskowanie na terenie obiektu stosuje się od chwili zarządzenia pogotowia i trwa ono aż do odwołania.

W tym czasie szef służby ochrony porządku TOPL obiektu zobowiązany jest do kontroli przestrzegania na terenie obiektu dyscypliny zaciemniania i maskowania. Kontrole te prowadzi za pośrednictwem składu osobowego służby.

Służba ochrony porządku spełnia funkcje kontroli dyscypliny zaciemniania i maskowania na terenie obiektu przy ścisłej współpracy z wieżowymi posterunkami obserwacyjnymi.

Kontrola zaciemniania i maskowania na terenie obiektu obejmuje zarówno zaciemnianie i maskowanie oświetlenia wewnętrznego, jak również zewnętrznego.

Niezbędnym elementem umożliwiającym służbie ochrony porządku TOPL obiektu sprawowanie funkcji kontroli dyscypliny zaciemniania i maskowania na terenie obiektu jest znajomość przedsięwzięć, jakie w tym zakresie mają być wykonane na terenie obiektu.

Poza tym skład osobowy służby ochrony porządku powinien być zapoznany z przepisami, dotyczącymi obowiązków pracowników obiektu w zakresie przestrzegania dyscypliny zaciemniania i maskowania.

Podstawowym dokumentem zastosowania na terenie obiektu przedsięwzięć TOPL w zakresie zaciemniania i maskowania jest plan przygotowania zaciemniania i maskowania TOPL obiektu.

Plan ten ustala system i sposób zaciemniania i maskowania TOPL obiektu oraz środki, przy pomocy których zadanie to zostanie zrealizowane. Obejmuje także dyslokację istniejących na terenie obiektu punktów świetlnych, ustala jednocześnie ilość i rozmieszczenie punktów świetlnych wykonanych specjalnie dla celów TOPL.

Z przyjętego systemu i sposobu zaciemniania i maskowania obiektu wpływają określone obowiązki dla załogi w zakresie przestrzegania dyscypliny zaciemniania i maskowania.

Oświetlenie, z jakiego korzystają w okresie pokojowym poszczególne obiekty w zależności od lokalizacji, należy podzielić na oświetlenie wewnętrzne i oświetlenie zewnętrzne.

Oświetlenie wewnętrzne obejmuje oświetlenie budynków, oddziałów produkcyjnych, hal fabrycznych, magazynów itp.

Oświetleniem zewnętrznym nazywamy oświetlenie placów, dróg, torów kolejowych, składów na wolnym powietrzu itp.

Ponadto do oświetlenia zewnętrznego należy także zaliczyć oświetlenie samochodów, ciągników, buldożerów i innych pojazdów mechanicznych znajdujących się na terenie obiektu.

Odrębnym rodzajem oświetlenia zewnętrznego będą zjawiska świetlne, jakie powstają w czasie procesów technologicznych na terenie takich obiektów, jak huty, zakłady koksochemiczne, odlewnie, walcownie itp.

Przygotowanie zaciemniania i maskowania dla potrzeb TOPL obiektu wymaga ustalenia rodzajów oświetlenia, które będzie czynne w poszczególne okresy TOPL, czyli w okresie pogotowia, alarmu i napadu z powietrza oraz po odwołaniu alarmu.

W związku z tym rozróżniamy następujące rodzaje oświetlenia:

- 1) oświetlenie normalne (takie, jakie istnieje w okresie pokoju),
- 2) oświetlenie zaciemnione,
- 3) oświetlenie orientacyjne,
- 4) oświetlenie kierunkowe.

Wymienione rodzaje oświetleń mogą być oświetleniem zewnętrznym lub wewnętrznym.

Z chwilą zarządzenia pogotowia, a więc od okresu, w którym obowiązuje stosowanie zaciemniania i maskowania, **oświetlenie normalne zewnętrzne** powinno być zupełnie wygaszone. Uruchomienie tego rodzaju oświetlenia może dopiero nastąpić po odwołaniu stanu pogotowia.

Oświetlenie to powinno być w zasadzie wygaszane centralnie ze stanowiska dowodzenia komendy TOPL obiektu, względnie poszczególne punkty świetlne, o ile obiekt nie posiada centralnego wyłącznika, zostaną wygaszone przez wyznaczonych do tego pracowników lub przez posterunki ochrony porządku.

Oświetlenie normalne wewnętrzne może być czynne w okresie stanu pogotowia, lecz pod warunkiem, że wszelkie otwory przepuszczające promienie świetlne na zewnątrz zostaną zamaskowane. Oświetlenie normalne wewnętrzne wygasa się i ponownie włącza na specjalne zarządzenie komendanta TOPL obiektu. Sposoby wygaszania oświetlenia normalnego wewnętrznego podobne są jak przy oświetleniu normalnym zewnętrznym.

Oświetlenie zaciemnione uzyskujemy przez zastosowanie odpowiednich przedsięwzięć technicznych TOPL w stosunku do oświetlenia normalnego. Oświetlenie to po zastosowaniu określonych przedsięwzięć zmniejszających jego widoczność może funkcjonować przez całą noc, będąc niewidocznym z powietrza (powyżej 500 m). Umożliwia ono załodze wykonywanie w okresie stanu pogotowia normalnej pracy, nie demaskuje jednocześnie położenia obiektu. Oświetlenie zaciemnione powinno być wygaszane centralnie z chwilą ogłoszenia alarmu lotniczego. Czynności te spełniają wyznaczeni do tego pracownicy lub posterunki ochrony porządku.

Oświetlenie orientacyjne jest czynne zarówno w okresie pogotowia, jak również w okresie alarmu i napadu z powietrza. Oświetlenie to ma za zadanie orientowania organów TOPL obiektu w formie napisów świetlnych (np. „Schron nr 1“ „Kąpielisko odkażające“ itp.) o usytuowaniu poszczególnych pomieszczeń i urządzeń TOPL na terenie obiektu względnie innych pomieszczeń i urządzeń obiektu ważnych i potrzebnych z punktu widzenia terenowej obrony przeciwlotniczej.

Oświetlenie kierunkowe podobnie jak oświetlenie orientacyjne jest czynne bez przerwy od zmierzchu do świtu. Służy ono do wskazywania drogi i w związku z tym będzie ono znajdowało się na skrzyżowaniach ważniejszych ulic, torów kolejowych itp.

W związku z wyżej przedstawionym podziałem istniejącego na terenie obiektu oświetlenia do obowiązków ochrony porządku, w szczególności szefa służby ochrony porządku (dowódców oddziałów i dowódców drużyn każdego z nich w rejonie swego działania), już w okresie pokoju należy dokładne zapoznanie się z rozmieszczeniem poszczególnych rodzajów punktów świetlnych.

Między innymi, także w zależności od położenia i rozmieszczenia punktów świetlnych w pomieszczeniach, częściach obiektu, szef służby ochrony porządku powinien planować dyslokacje posterunków ochrony porządku, które muszą być tak rozmieszczone, ażeby zasięgiem swej obserwacji obejmowały cały teren obiektu.

W instrukcji opracowanej dla każdego posterunku ochrony porządku wyszczególniającej zadania, jakie mają wykonać te posterunki, powinny być określone obowiązki w zakresie kontroli zaciemniania i maskowania w jego rejonie działania.

Na terenie każdego obiektu powinny być opracowane przepisy dla pracowników w zakresie zaciemniania i maskowania, uwzględniające przede wszystkim obowiązki określonych osób w zakresie wykonywania pewnych czynności (np. zasłaniania otworów okiennych, wyłączania oświetlenia itp.) związanych ze stosowaniem zaciemniania i maskowania oraz obowiązki ogólne załogi obiektu jako całości w zakresie przestrzegania dyscypliny zaciemniania i maskowania na terenie obiektu.

W obiektach, w których wygaszanie oświetlenia zewnętrznego będzie odbywać się centralnie ze stanowiska dowodzenia komendy TOPL obiektu, obowiązki pracowników w tym zakresie zostaną zredukowane do minimum.

Natomiast w obiektach, w których będzie zachodzić konieczność wyłączania indywidualnie poszczególnych punktów świetlnych oświetlenia zewnętrznego, należy w okresie pokojowym wyznaczyć odpowiedzialnych pracowników, którzy by z chwilą ogłoszenia stanu pogotowia wygasili przydzielone im punkty świetlne.

Opracowanie tego rodzaju przepisów zabezpieczy dokładne stosowanie na terenie obiektu zaciemniania i maskowania w okresie alarmu i napadu z powietrza oraz po odwołaniu alarmu lotniczego.

W odniesieniu do oświetlenia normalnego wewnętrznego, tzn. oświetlenia budynków administracyjnych, oddziałów produkcyjnych, magazynów itp., zachodzą następujące wypadki:

- 1) oświetlenie normalne wewnętrzne może być w odpowiednim czasie zupełnie wyłączone indywidualnie na terenie poszczególnych budynków, oddziałów produkcyjnych itp. przez specjalnie wyznaczonych do tego pracowników,
- 2) oświetlenie normalne wewnętrzne może być zmniejszone przez obniżenie napięcia. Zmniejszenie napięcia może mieć zastosowanie tylko w tych obiektach, w których sieć zasilająca dostosowana jest do centralnego wygaszania oświetlenia.

W wypadku zastosowania centralnego systemu wygaszania oświetlenia normalnego wewnętrznego należy już z góry przygotować odpowiednie środki do przesłaniania otworów (okien, drzwi itp.), przez które promienie świetlne mogą przedostawać się na zewnątrz. Podobnie należy postępować przy wygaszaniu oświetlenia wewnętrznego po zarządzeniu alarmu lotniczego.

Jeżeli chodzi o oświetlenie, które otrzymamy przez zmniejszenie napięcia

cia, to należy zaznaczyć, że wymaga ono również pewnej formy maskowania otworów przepuszczających promienie świetlne na zewnątrz. Formą będzie zwykle malowanie okien (szyb) na kolor ciemnoniebieski lub czarny (dla oświetlenia żarowego). Przy tego rodzaju zabezpieczeniu światło, jakie otrzymamy, będzie wystarczające do wykonywania normalnej pracy oraz nie będzie widoczne z powietrza (powyżej 500 m).

Przy zastosowaniu centralnego systemu wygaszania oświetlenia wewnętrznego na terenie każdego oddziału produkcyjnego budynku itp. należy wyznaczyć odpowiedzialne osoby spośród pracujących tam pracowników, którzy z chwilą nastania zmroku, od zarządzenia okresu stanu pogotowia, będą wykonywali czynności związane z zasłanianiem otworów przepuszczających promienie świetlne na zewnątrz.

Ponadto do obowiązków tych pracowników będzie należało czuwanie, ażeby środki przeznaczone do przesłaniania okien, drzwi itp. otworów przepuszczających światło na zewnątrz znajdowały się zawsze w ściśle określonym miejscu w stanie zdatnym do użytku. Z chwilą nastania zmroku i włączenia oświetlenia wewnętrznego pracownicy ci powinni natychmiast pozasłaniać powierzone im otwory. Zobowiązani są oni także do zabezpieczenia środków maskujących przed zniszczeniem, w wypadku uszkodzenia przez kogokolwiek tych środków powinni oni natychmiast składać odpowiednie meldunki do sztabu TOPL obiektu.

Przy stosowaniu indywidualnego wygaszania poszczególnych punktów świetlnych na terenie oddziałów produkcyjnych, budynków, magazynów itp. należy, podobnie jak przy systemie centralnego wygaszania, wyznaczyć spośród załogi odpowiedzialnych pracowników do przesłaniania otworów przepuszczających światło na zewnątrz.

Na terenie każdego oddziału produkcyjnego, budynku itp., o ile nie ma tam posterunku ochrony porządku lub nie jest on w stanie tego wykonać, powinien być wyznaczony pracownik, który, po ogłoszeniu alarmu lotniczego oraz po opuszczeniu miejsc pracy przez pracowników udających się do schronów względnie szczelin przeciwlotniczych, będzie wyłączał oświetlenie wewnętrzne danego oddziału produkcyjnego, budynku itp. Funkcję tę w dużych obiektach, posiadających sztab TOPL i oddziałowe grupy unitarne, będą spełniać posterunki ochrony porządku oddziałowych grup unitarnych.

Zaciemnianie i maskowanie oświetlenia normalnego wewnętrznego przez obniżenie napięcia może być stosowane w obiektach posiadających sieć zasilającą dostosowaną do tego rodzaju systemu. Zastosowanie tego systemu nakłada na pracowników poszczególnych oddziałów produkcyjnych, budynków itp. obowiązek czuwania, ażeby wszystkie okna (pomalowane na kolor niebieski, czarny) były pozamykane od zmierzchu do świtu. Wszelkie zaś inne otwory przepuszczające światło na zewnątrz pozasłaniają.

Przepisy w zakresie dyscypliny zaciemniania i maskowania na terenie obiektu powinny także dotyczyć obowiązków obsługi pojazdów mechanicznych znajdujących się na terenie obiektu. W szczególności powinny one nakładać obowiązek w tym zakresie na szoferów, maszynistów lokomotyw, dźwigowych itp.

Do obowiązków osób obsługujących pojazdy mechaniczne w zakresie zaciemniania i maskowania będzie należało:

- 1) dbanie, aby środki przeznaczone do maskowania oświetlenia pojazdów mechanicznych znajdowały się zawsze w stanie zdatnym do użytku,

2) wygaszanie w okresie stanu pogotowia, od zmierzchu do świtu, oświetlenia wewnętrznego pojazdów mechanicznych oraz używanie tylko źródeł światła przystosowanych do potrzeb TOPL,

3) z chwilą ogłoszenia alarmu w porze nocnej zatrzymanie pojazdu mechanicznego i wygaszanie wszelkiego oświetlenia.

Obowiązki wymienione w punkcie trzecim nie dotyczą obsługi i pojazdów mechanicznych wykorzystywanych przez organa TOPL obiektu.

Niezależnie od przepisów regulujących obowiązki pracowników na terenie poszczególnych oddziałów produkcyjnych, budynków itp. Komenda TOPL obiektu powinna opracować przepisy dla wszystkich pracowników w zakresie przestrzegania dyscypliny zaciemniania i maskowania. W szczególności przepisy takie powinny regulować następujące sprawy:

1) obowiązek czuwania, ażeby w miejscu pracy każdego pracownika były stosowane na czas wszelkie przedsięwzięcia związane z zasłanianiem otworów przepuszczających promienie światła na zewnątrz,

2) zakaz otwierania od zmierzchu do świtu okien względnie innych otworów przepuszczających światło na zewnątrz,

3) zakaz używania na zewnątrz budynków, oddziałów produkcyjnych, magazynów itp. urządzeń wytwarzających światło (latarek kieszonkowych, karbidówek itp.) nieprzystosowanych dla potrzeb TOPL,

4) obowiązek wykonywania wszelkich zleconych czynności związanych z zaciemnianiem i maskowaniem na terenie obiektu,

5) obowiązek meldowania posterunkom ochrony porządku o wszelkich zauważonych niedociągnięciach i wykroczeniach w zakresie dyscypliny zaciemniania i maskowania.

Z chwilą zarządzenia stanu pogotowia na terenie każdego obiektu obowiązuje od zmroku do świtu stosowanie zaciemniania i maskowania. Wszelkie oświetlenie zewnętrzne normalne powinno być wyłączone. Na zewnątrz budynków, oddziałów produkcyjnych itp. może tylko funkcjonować oświetlenie zaciemnione, orientacyjne i kierunkowe. Wewnątrz budynków, oddziałów produkcyjnych itp. może być czynne oświetlenie normalne względnie zmniejszone, przy czym wszelkie otwory przepuszczające promienie światła na zewnątrz powinny być zamaskowane.

W okresie tym do obowiązków służby ochrony porządku będzie należało wykonywanie następujących czynności:

Posterunki ochrony porządku — wewnętrzne. Do obowiązków składu osobowego posterunków ochrony porządku pełniących służbę wewnątrz oddziałów produkcyjnych, budynków itp. należy:

1) dopilnowanie, aby pracownicy wyznaczeni do zasłaniania otworów przepuszczających promienie światła na zewnątrz wykonali powierzone im czynności w określonym czasie,

2) czwanie, ażeby pracownicy nie otwierali okien, drzwi i innych otworów, przez które może przenikać światło na zewnątrz,

3) interweniowanie w wypadku stwierdzenia niedociągnięć względnie naruszenia dyscypliny zaciemniania i maskowania przez poszczególnych pracowników,

4) meldowanie przełożonym o zaistniałych wypadkach naruszenia dyscypliny zaciemniania i maskowania.

Niedociągnięcia względnie naruszenia dyscypliny zaciemniania i maskowania na terenie poszczególnych budynków, oddziałów produkcyjnych itp. mogą powstać z następujących powodów:

- braku środków do maskowania,
- częściowego uszkodzenia tych środków, powodujących niemożliwość ich wykorzystania,
- niedbałego lub lekkomyślnego wykonywania swych obowiązków przez osoby wyznaczone do przesłaniania otworów przepuszczających światło na zewnątrz,
- celowego niszczenia środków maskujących zmierzającego do zdemaskowania położenia obiektu.

W wypadku braku środków do maskowania posterunek ochrony porządku powinien natychmiast złożyć odpowiedni meldunek dowódcy, przez w celu przyniesienia materiałów do zasłonięcia otworów przepuszczających promienie świetlne na zewnątrz.

Niezależnie od powyższych czynności przeprowadzić postępowanie wyjaśniające w celu wyjaśnienia przyczyn braku środków maskujących.

Podobnie przedstawia się sprawa, jeżeli zostanie stwierdzone, że środki maskujące nie mogą być wykorzystane z powodu częściowego ich uszkodzenia. Zarówno w pierwszym jak i w drugim wypadku, posterunek ochrony porządku powinien przedsięwziąć wszelkie czynności zmierzające do ustalenia sprawcy wyżej wymienionych wykroczeń.

Jeżeli członek służby ochrony porządku pełniący służbę na posterunku stwierdzi, że niektórzy pracownicy, wyznaczeni do zasłaniania otworów przepuszczających światło na zewnątrz, obowiązki swe wykonują niedbale albo w wyniku niedbałego wykonywania tych obowiązków otwory przepuszczające światło na zewnątrz nie zostały dokładnie zamaskowane, powinien natychmiast polecić dokładne ich zasłonięcie i złożyć odpowiedni meldunek dotyczący pracowników wykonujących te obowiązki lekkomyślnie lub niedbale.

W wypadku stwierdzenia, że pracownik niszczy umyślnie środki do maskowania otworów przepuszczających światło na zewnątrz, należy polecić wykonanie czynności związanych z przesłonięciem otworów przepuszczających światło na zewnątrz — innemu pracownikowi, natomiast o stwierdzonym zajściu zawiadomić swego dowódcę natychmiast.

Do obowiązków posterunków ochrony porządku wewnętrznych pełniących służbę na terenie obiektu (na zewnątrz oddziałów produkcyjnych, budynków itp.), a także częściowo i do posterunków ochrony zewnętrznej będzie należało wykonywanie następujących czynności:

- 1) kontrolowanie prawidłowego zaciemnienia oświetlenia wewnętrznego budynków, oddziałów produkcyjnych itp.,
- 2) dopilnowanie, aby pracownicy poruszający się (pracujący) na terenie obiektu nie używali urządzeń wytwarzających światło (latarek elektrycznych, naftowych itp) nie przystosowanych do potrzeb TOPL,
- 3) kontrolowanie zaciemnienia oświetlenia i źródeł światła w pojazdach mechanicznych poruszających się po terenie obiektu,
- 4) interweniowanie w wypadkach niedociągnięć lub naruszeń przez pracowników dyscypliny zaciemnienia i maskowania,
- 5) meldowanie dowódcy oddziału lub dowódcy drużyny ochrony porządku o zauważonych wypadkach naruszenia przez pracowników dyscypliny zaciemnienia i maskowania.

W wypadkach przenikania promieni świetlnych z budynków posterunek ochrony porządku, będący na zewnątrz, powinien natychmiast zawiadomić o powyższym posterunek ochrony porządku pełniący służbę wew-

nastrz budynku, z którego przenika światło. Wraz z zawiadomieniem należy wskazać miejsce położenia tego otworu. Dalsze czynności związane z zamaskowaniem wymienionego otworu będzie wykonywał posterunek ochrony porządku pełniący służbę wewnątrz budynku.

Pracowników, którzy pomimo zakazu będą używali, od zmroku do światła, na terenie obiektu urządzeń wytwarzających światło nie przystosowanych do potrzeb TOPL, należy zatrzymać. W wypadku kiedy ze względu na rodzaj wykonywanej przez tych pracowników pracy postępowanie takie może być niewskazane, niezwłocznie należy powiadomić o powyższym swego dowódcę.

Osobom prowadzącym na terenie obiektu pojazdy mechaniczne o oświetleniu nie przystosowanym do potrzeb TOPL należy polecić natychmiastowe wyłączenie tego rodzaju oświetlenia.

Posterunki ochrony porządku pełniące służbę na terenie obiektu powinny przy wykonywaniu funkcji kontroli dyscypliny zaciemniania i maskowania ściśle współpracować w tym zakresie z wieżowymi posterunkami obserwacyjnymi i szybko interweniować na meldunki otrzymywane z WPO o miejscach, z których przenika światło na zewnątrz. Posterunki ochrony porządku pełniące służbę na zewnątrz budynków, w obiektach, w których z uwagi na charakter produkcji (huty, zakłady koksochemiczne itp.) w trakcie procesu produkcyjnego powstaje odbłask, mogący zdemaskować położenie obiektu, powinny zwracać szczególną uwagę na:

1) możliwie dokładne maskowanie czynności powodujących powstawanie odbłasku,

2) przestrzeganie przez pracujące tam osoby przepisów o stosowaniu zaciemniania i maskowania.

3) niedopuszczanie do powstawania w kręgu blasku niepotrzebnego skupiska pracowników, nie uczestniczących bezpośrednio w procesie produkcyjnym. (Ilość osób pracująca w tego rodzaju miejscach powinna być ograniczona do minimum).

W okresie stanu pogotowia dowódcy jednostek i pododdziałów ochrony porządku TOPL obiektu (dowódcy oddziałów, drużyn) powinni przeprowadzać systematyczną kontrolę pełnienia służby przez podległe im posterunki.

Dowódcy poszczególnych drużyn powinni, na podstawie otrzymanych meldunków od podległych im posterunków w zakresie przestrzegania dyscypliny zaciemniania i maskowania, interweniować, o ile będzie to możliwe, osobiście lub składać odpowiednie meldunki szefowi służby ochrony porządku TOPL obiektu.

Z chwilą ogłoszenia alarmu lotniczego w porze nocnej wszelkie oświetlenie czynne w okresie pogotowia, z wyjątkiem oświetlenia orientacyjnego i kierunkowego, powinno być wygaszone.

Pojazdy mechaniczne nie wykorzystywane przez jednostki TOPL obiektu powinny być zatrzymane, a oświetlenie ich wyłączone.

W okresie tym do obowiązków poszczególnych jednostek służby ochrony porządku TOPL obiektu będzie należało wykonywanie następujących czynności:

Posterunki ochrony porządku — wewnętrzne. Do obowiązków posterunków ochrony porządku pełniących służbę wewnątrz oddziałów produkcyjnych, budynków itp. należy:

1) czuwanie, aby przy opuszczaniu przez załogę miejsc pracy nie naru-

szano dyscypliny zaciemniania i maskowania, a więc nie otwierano okien, nie uszkodzono środków maskujących itp.,

2) dopilnowanie wygaszenia oświetlenia ogólnego wewnętrznego oddziału, budynku itp. przez wyznaczonych do tego pracowników względnie wygaszenie tego oświetlenia osobiście,

3) interweniowanie w razie potrzeby w celu niedopuszczenia do naruszenia dyscypliny zaciemniania i maskowania.

Ponadto posterunki te powinny zwracać szczególną uwagę, aby pracownicy opuszczający swe miejsca pracy nie używali nieprzystosowanych do potrzeb TOPL urządzeń wytwarzających światło, jak latarki elektryczne, lampy naftowe, karbidowe, świece itp.

Posterunki ochrony porządku pełniące służbę na terenie obiektu (na zewnątrz budynków) powinny w zakresie kontroli dyscypliny zaciemniania i maskowania wykonywać następujące czynności:

1) kontrolować zaciemnianie i maskowanie otworów przepuszczających promienie świetlne na zewnątrz.

2) czuwać, aby pracownicy udający się do schronów lub szczelin przeciwlotniczych nie używali urządzeń wytwarzających światło nieprzystosowanych do potrzeb TOPL.

3) zatrzymywać pojazdy mechaniczne nie należące do organów TOPL oraz kontrolować zaciemnianie i maskowanie oświetlenia tych pojazdów.

W szczególności posterunki ochrony porządku pełniące służbę na terenie obiektu powinny zwracać uwagę, ażeby po ogłoszeniu alarmu lotniczego nie były czynne na terenie obiektu oświetlenia, które powinny być wyłączone lub wygaszone. W okresie tym może być tylko czynne oświetlenie orientacyjne i kierunkowe.

Ponadto posterunki ochrony porządku powinny dopilnować, ażeby osoby wyznaczone do wyłączenia oświetlenia zaciemnianego zewnętrznego czynności swoje wykonały na czas i dokładnie. W wypadku nie wygaszenia tego rodzaju oświetlenia przez wyznaczonych do tego pracowników prace te powinny wykonać posterunki ochrony porządku.

Z uwagi na to, że używanie oświetlenia nieprzystosowanego do potrzeb TOPL względnie naruszanie dyscypliny zaciemniania i maskowania w jakikolwiek inny sposób, w okresie po ogłoszeniu alarmu, może bezpośrednio zdemaskować przed lotnictwem nieprzyjacielskim położenie obiektu, posterunki ochrony porządku wewnętrznego pełniące służbę na terenie obiektu, a także i posterunki zewnętrzne powinny za pomocą dostępnych im środków starać się zapobiegać tego rodzaju wykroczeniom, a osoby naruszające dyscyplinę zaciemniania i maskowania zatrzymywać.

W okresie po odwołaniu alarmu, w wypadku gdy obiekt nie był bombardowany względnie w wyniku bombardowania sieć zasilająca nie została uszkodzona, powinno być włączone oświetlenie zaciemnione i wewnętrzne. Oświetlenie wewnętrzne należy włączyć tylko w tych wypadkach, kiedy zostanie stwierdzone, że środki maskujące otwory, które przepuszczają promienie świetlne na zewnątrz budynków, w wyniku bombardowania nie zostały uszkodzone.

W związku z tym do obowiązków posterunków ochrony porządku pełniących służbę wewnątrz budynków, oddziałów produkcyjnych itp. będzie należało sprawdzenie, czy środki maskujące nie zostały uszkodzone. O stanie środków maskujących, posterunek ochronny porządku powinien złożyć odpowiedni meldunek dowódcy drużyny ochrony porządku wystawiającemu dany posterunek. O ile zostanie stwierdzone, że środki masku-

jące, szyby itp. wskutek bombardowania zostały zniszczone, posterunki ochrony porządku przed włączeniem oświetlenia wewnętrznego powinny wyłączyć punkty świetlne, z których światło może wydostawać się na zewnątrz.

Ponadto, przy składaniu meldunku o sytuacji w zakresie ochrony porządku na terenie obiektu w czasie alarmu, napadu i po napadzie z powietrza, posterunki ochrony porządku powinny wykazać w nim fakty naruszenia dyscypliny zaciemniania i maskowania oraz postawić odpowiednie wnioski w celu pociągnięcia do odpowiedzialności osoby naruszające tę dyscyplinę.

W wypadku poniesienia przez obiekt poważnych strat wskutek napadu z powietrza, ulegnie prawdopodobnie zniszczeniu także sieć zasilająca. Wobec czego oświetlenie normalne wewnątrz nie będzie mogło być włączone. W takich wypadkach obiekty będą korzystały z oświetlenia zastępczego, pochodzącego z zapasowego źródła prądu. W szczególności będzie to dotyczyło oświetlenia orientacyjnego i kierunkowego, a przede wszystkim oświetlenia zaciemnionego, które jest niezbędnym do prowadzenia pracy.

Obowiązki organów służby ochrony porządku TOPL obiektu po odwołaniu alarmu i zlikwidowaniu uszkodzeń powstałych wskutek napadu z powietrza są analogiczne jak w okresie stanu pogotowia.

ROZDZIAŁ V

REGULOWANIE RUCHU PIESZYCH I TRANSPORTU NA TERENIE OBIEKTU W OKRESIE ALARMU LOTNICZEGO, NAPADU I PO NAPADZIE Z POWIETRZA

Do jednych z zasadniczych zadań służby ochrony porządku należy obowiązek regulowania ruchu pieszych i transportu w okresie alarmu lotniczego na terenie obiektu. Od sprawnego wykonania tego zadania w dużej mierze zależy przebieg akcji lokalizacji i likwidacji skutków napadu z powietrza, a także niejednokrotnie w wypadku potrzeby unieszkodliwienia ewentualnych prób dywersji i sabotażu na terenie obiektu. Aby zadanie to mogło być wykonywane przez służbę ochrony porządku, konieczne jest, by każdy członek tej służby znał elementarne zasady wynikające z przepisów o ruchu drogowym, którymi należy się kierować w celu zabezpieczenia porządku na terenie obiektu podczas alarmów lotniczych. W niniejszym rozdziale omówione zostaną dwie zasadnicze części tego zagadnienia, a mianowicie: z jakim ruchem możemy spotkać się w obiektach oraz jak go należy regulować.

Jak nam jest wiadomo, na terenie wszystkich obiektów w mniejszym lub w większym stopniu, w zależności od stanu zatrudnienia, charakteru produkcji usług, istnieje ruch pieszych powodowany zarówno przez pracowników, jak też i osoby przypadkowo przybywające na teren obiektu z zewnątrz. Poza ruchem pieszym na terenie poważnej części obiektów istnieje ruch kołowy, spowodowany ruchem wozów konnych, wózków elektrycznych, ciągników itp. oraz w niewielkiej ilości obiektów (wyłączając obiekty kolejowe) istnieje również ruch transportu kolejowego, a także (w nielicznych obiektach) ruch transportu wodnego.

Jako pierwszy omówimy ruch pieszych, który jest podstawowym na terenie wszystkich obiektów, oraz zasady regulowania tego ruchu podczas alarmu lotniczego.

Ruch pieszych na terenie obiektu.

Dla większej znajomości zasad związanych z kierowaniem ruchu pieszych na terenie obiektu omówimy pokrótce niektóre zagadnienia wynikające z przepisów o ruchu pieszych. Przepisy te ustalają, że osoby idące (piesi) mogą korzystać tylko z poboczy dróg, gdy zaś obok jezdni znajdują się chodniki, tylko z chodników. Ruch na chodnikach odbywa się prawą stroną. Na jezdnię, gdy są chodniki — piesi mogą wkraczać tylko w celu przedostania się na drugą stronę ulicy. Przez jezdnię przechodzi się prostopadle do chodnika. O ile na terenie obiektu wyznaczone są miejsca do przejścia przez jezdnię, to pieszym nie wolno przechodzić jest poza tymi miejscami przez jezdnię. Grupy ludzi (jednostki TOPL), które ze względu na swą liczebność nie mogłyby się — bez tamowania ruchu — pomieścić na chodnikach — powinny posuwać się wzdłuż jezdni, podlegają one ogólnym zasadom ruchu obowiązującym na jezdni, a więc zasadom ruchu kołowego. Takie grupy osób obowiązane są posuwać się jak najbliżej prawego skraju jezdni, aby pozostawić możliwie dużo wolnego miejsca dla ruchu pojazdów. Jeżeli obok jezdni nie ma chodnika, ścieżki lub innego miejsca nadającego się do ruchu pieszych, osoby idące pieszo mogą posuwać się wzdłuż jezdni, zajmując miejsce przy lewym jej brzegu.

Podczas alarmu lotniczego, ogłaszanego dla danego obiektu, na terenie obiektu zasadniczym ruchem pieszych będzie udawanie się pracowników do schronów i szczelin przeciwlotniczych (o ile produkcja obiektu będzie częściowo lub całkowicie wstrzymana) oraz ruch spowodowany udawaniem się członków organów TOPL do wyznaczonych miejsc zbiórki. Poza tym w zależności od charakteru obiektu odbywać się będzie ruch pracowników spowodowany koniecznością utrzymania ciągłości produkcji lub usług obiektu.

Pracowników obiektu obowiązują specjalne przepisy dotyczące zachowania się zarówno podczas pogotowia TOPL, alarmów lotniczych, jak i napadów z powietrza. A więc zadaniem służby ochrony porządku (poszczególnych posterunków) jest dopilnowanie, by przepisy te jak i przepisy o publicznym ruchu pieszych były przestrzegane przez wszystkich pracowników obiektu.

Omówimy pokrótce zasady zachowania się pracowników obiektu podczas alarmów lotniczych, ponieważ obowiązkiem każdego członka służby ochrony porządku jest znać je, by móc właściwie kontrolować i czuwać nad ich przestrzeganiem. Podstawowym warunkiem zachowania porządku na terenie obiektu jest zachowanie całkowitego spokoju w chwili ogłoszenia alarmu lotniczego, zarówno przez członków organów TOPL, jak też innych pracowników obiektów. Należy pamiętać, że tylko zachowanie bezwzględniego spokoju pozwoli na podjęcie właściwych decyzji oraz umożliwi odpowiednie ich wykonanie.

Kierując się tą zasadą członkowie służby ochrony porządku pełniący służbę na posterunkach zewnętrznych, wewnętrznych, przy schronach itp. muszą dopilnować, by:

- pracownicy obiektu zatrudnieni na placach, podwórzach i w tych halach produkcyjnych, które na wypadek alarmu lotniczego przerywają produkcję, niezwłocznie (o ile to jest możliwe) przerwali pracę, za-

- bezpieczyli narzędzia pracy przed ich ewentualnym zniszczeniem oraz udali się do najbliższych przeznaczonych dla nich pomieszczeń obrony zbiorowej (schronów, ukryć, szczelin przeciwlotniczych itp.),
- pracownicy udający się do pomieszczeń obrony zbiorowej nie tłoczyli się przy wejściach,
 - pierwszeństwo przy wejściu do schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych miały kobiety i osoby starsze wiekiem,
 - przy udawaniu się do schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych szli szybko, ale nie biegli, zaopiekowali się osobami wymagającymi pomocy, w nocy nie świecili latarek, nie palili papierosów itp., przygotowali maski przeciwgazowe do użycia, nie podnosili żadnych znalezionych przedmiotów,
 - pracownicy przed wejściem do pomieszczeń obrony zbiorowej (schronów, ukryć, szczelin przeciwlotniczych) pozbyli się wszelkich przedmiotów i materiałów cuchnących lub wydających przykry zapach (nafta, śledzie, materiały żrąco-parzące itp.), a więc zanieczyszczających powietrze i stwarzających przykre warunki przebywania w schronach.

Może się też zdarzyć, że szereg pracowników lub osób przybyłych do obiektu z zewnątrz nie zdąży na czas schronić się w pomieszczeniach obrony zbiorowej lub pomieszczeń tych będzie za mało. Wówczas należy dopilnować, by osoby te:

- nie poszukiwały gorączkowo schronów, ukryć lub szczelin przeciwlotniczych — lecz udawały się do najbliższych bram, klatek schodowych, korytarzy, sieni itp., które należy tym osobom wskazać,
- usuwały się w miejsca niezagrożone z pomieszczeń służących im za schronienie, w wypadku uszkodzenia tych pomieszczeń przez bomby,
- przestrzegały wszelkich przepisów obowiązujących na terenie obiektu dotyczących zachowania się pracowników podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza.

Zadaniem członków służby ochrony porządku podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza jest także dopilnowanie i czuwanie nad zachowaniem się osób, które z tych czy innych względów pozostały podczas alarmu lotniczego i napadu z powietrza na wolnym powietrzu (odkrytym terenie). Osoby te obowiązane są:

- nie świecić w nocy latarkami, zapalkami, nie palić papierosów itp.,
 - nie ulegać panice (nie biegać, nie szukać gorączkowo schronienia),
 - słysząc wybuchy bomb nie ruszać się z miejsca, lecz położyć się (przylgnąć) na ziemi, najlepiej w zagłębienie terenowe,
 - jeżeli podczas napadu użyte są bomby odłamkowe, wówczas należy natychmiast ukryć się wykorzystując do tego nierówności terenu, mury, kupy piasku itp.,
 - mieć stale przygotowaną do użycia maskę przeciwgazową lub (w braku maski) prowizoryczne środki indywidualnej obrony przeciwchemicznej (tampony dla osłony ust i nosa),
 - na sygnał (alarm chemiczny) natychmiast założyć maski przeciwgazowe lub zastosować inne prowizoryczne środki indywidualnej obrony przeciwchemicznej bez względu na to, czy osobiście wyczuwają obecność środków trujących, czy nie (dotyczy to także osób, które schroniły się w bramach, klatkach schodowych itp.).
- Regulowanie ruchu pieszych na terenie obiektu podczas alarmów lot-

niczych odbywa się przy pomocy wyznaczonych do tego celu posterunków ochrony wewnętrznej wg następujących zasad:

- wszystkie osoby, które weszły na teren obiektu zgodnie z systemem przepustkowym w zasadzie pozostają w obiekcie aż do chwili odwołania alarmu lotniczego,
- biuro przepustek przestaje działać (z chwilą ogłoszenia alarmu wszelkie wejścia na teren obiektu są wzbronione, poza przybywaniem wzywanych przez komendę TOPL obiektu członków sztabu TOPL w wypadkach ustalonych przez komendę TOPL obiektu),
- wejście na teren obiektu innych osób poza wyżej wymienionymi podczas alarmu lotniczego jest tylko na każdorazowe imienne zlecenia komendanta, szefa sztabu lub szefa służby ochrony porządku TOPL obiektu,
- prawo wyjścia z terenu obiektu podczas alarmu lotniczego (aż do jego odwołania) mają tylko osoby posiadające specjalne zezwolenia komendy TOPL obiektu,
- prawo do swobodnego poruszania się na terenie obiektu podczas alarmu lotniczego posiadają wyłącznie osoby do tego upoważnione, posiadające odpowiednie zezwolenia, przepustki wystawione przez komendę TOPL obiektu, jednostki TOPL obiektu oraz zorganizowane grupy pracowników pod kierownictwem członków organów TOPL lub kierowników poszczególnych wydziałów produkcyjnych, np. ewakuacja schronu, budynku, oddziału produkcyjnego itp.,
- podczas alarmu lotniczego posterunki stałe i ruchome (patrole) winny zwracać szczególną uwagę na to, by wszelkie przejścia, drogi itp. były wolne, a ruch pieszych powinien się odbywać po poboczach jezdni (dróg) pod osłoną budynków, parkanów (zarówno ze względu na bezpieczeństwo pieszych, jak i ze względu na konieczność swobodnego przejazdu jednostek TOPL),
- podczas alarmu lotniczego i napadu z powietrza może nastąpić ruch jednostek TOPL obiektu udających się do rejonów porażenia, zadaniem posterunków ochrony porządku jest ułatwienie swobodnego dojścia (dojazdu) do miejsc poddanych napadowi z powietrza. W tym celu należy nie dopuszczać do zatarasowań dróg przez pojazdy mechaniczne, a w wypadku zagruzowania przejścia przez zniszczony budynek — wskazać danej jednostce TOPL najbliższą drogę i kierunek dojścia.

Kończąc omawianie zagadnienia ruchu pieszych na terenie obiektu podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza należy dodać, że zasady zawarte w instrukcji o systemie przepustkowym obowiązują podczas pogotowia TOPL, alarmów lotniczych, napadów i po napadzie z powietrza z pewnymi uzupełnieniami, które będą w razie potrzeby wprowadzane.

Przed przystąpieniem do omawiania specyfiki regulacji ruchu kołowego w poszczególnych okresach TOPL koniecznym jest wyjaśnienie niektórych zasad ruchu kołowego wynikających z przepisów drogowych.

Główną zasadą przepisów o ruchu kołowym jest reguła, że ruch odbywa się jedną stroną (połową) jezdni. W Polsce obowiązuje zasada ruchu prawostronnego, tzn., że jadący powinien zawsze zajmować miejsce na prawej stronie (połowie) jezdni, patrząc w kierunku ruchu. Zasada jazdy prawą stroną jezdni powinna być stosowana bardzo ściśle na ulicach obiektu o dużym ruchu kołowym (szczególnie w okresie pogotowia,

alarmu lotniczego i napadu z powietrza oraz po napadzie). Każde bowiem posuwanie się pojazdu środkiem jezdni lub zjechanie na lewą stronę powoduje tamowanie ruchu, a nawet w wielu wypadkach jego wstrzymanie.

Ważnym zagadnieniem z punktu widzenia bezpieczeństwa ruchu jest zatrzymywanie pojazdów. Pojazd zgodnie z omawianymi przepisami może być zatrzymany jedynie po prawej stronie jezdni, tuż przy jej prawym brzegu i tylko w takim miejscu, gdzie nie zagraża to bezpieczeństwu ruchu ani też swobodzie przejazdu.

Posterunki ochrony porządku w okresie pogotowia, alarmu lotniczego, napadu i po napadzie z powietrza regulujące ruch kołowy winny zwracać na to szczególną uwagę, ponadto czuwać, by pojazdy nie zatrzymywały się np. na:

- środku jezdni,
- mostach,
- skrzyżowaniach ulic (dróg) w obiekcie,
- ostrych zakrętach ulic (dróg) lub w innych miejscach z daleka niewidocznych,
- przejazdach kolejowych (o ile takie w obiekcie istnieją),
- w miejscach wyznaczonych do przejścia przez jezdnię,
- wprost wjazdów do bram oraz wejść do budynków i pomieszczeń obrony zbiorowej TOPL,
- ulicach tak wąskich, że oczekujący pojazd utrudniałby ruch innym pojazdom (obok oczekującego pojazdu powinno być tyle miejsca, aby mogły przejechać jeszcze dwa pojazdy).

Skład osobowy posterunków ochrony porządku regulujący ruch na skrzyżowaniach ulic (dróg) w obiekcie powinien znać sposoby regulowania ruchu w tych warunkach, są one następujące:

Dyżurny na posterunku zajmuje miejsce na skrzyżowaniu ulic i stąd przez odpowiednie ruchy rąk daje sygnały dla przejazdu pojazdów. Podniesienie do góry lewej ręki przez dyżurnego, zwróconego twarzą do nadjeżdżającego pojazdu, oznacza nakaz zatrzymania pojazdu, gdy pojazd znajduje się z tyłu, taki sam nakaz „zatrzymać się“ daje dyżurny przez wyciągnięcie prawej ręki w bok, na wysokość ramienia. W ten sposób podane nakazy zatrzymania pojazdu obowiązują bezwzględnie nawet po opuszczeniu rąk, aż do chwili podania przez dyżurnego posterunku następnego sygnału, nakazującego jazdę (sygnał „ruszaj“). Jeżeli dyżurny na posterunku stoi bokiem do nadjeżdżającego pojazdu, oznacza to, że pojazd znajdujący się przodem do jego prawego boku obowiązany jest jechać na ruch wykonany przez dyżurnego prawą ręką przed jego pierśią w kierunku i na wysokości lewego ramienia. Jeżeli pojazd stoi przodem do lewego boku dyżurnego, kierowca tego pojazdu obowiązany jest ruszyć na ruch lewej ręki dyżurnego skierowanej ku jego głowie. Należy pamiętać ponadto, że podniesienie przez dyżurnego (na posterunku regulacji ruchu kołowego na skrzyżowaniu) lewej ręki do góry (sygnał „uwaga“) oznacza:

- dla nadjeżdżających do skrzyżowania pojazdów — obowiązek zatrzymania się;
- dla pojazdów znajdujących się na skrzyżowaniu — obowiązek opuszczenia skrzyżowania,
- dla pojazdów zatrzymanych przed skrzyżowaniem — przygotowanie do ruszenia.

Ponadto dla zapewnienia w obiekcie bezpieczeństwa ruchu i pełniejszego kierowania tym ruchem powinny być wykorzystane przez służbę ochrony porządku TOPL obiektu odpowiednie znaki drogowe, które będą służyć do wskazywania kierowcom ruchu drogowego na terenie obiektu.

Z kolei przejdziemy do omówienia zagadnienia specyfiki regulacji ruchu transportu na terenie obiektu podczas alarmów lotniczych i napa-
dów z powietrza. Poza obiektami transportu i kolei, których praca zwią-
zana jest głównie z ruchem, większość obiektów przemysłowych i usłu-
gowych, a w szczególności obiekty o dużym terenie, posiadają własne
środki transportu konnego, mechanicznego, a nawet kolejowego i wodnego,
związane z wykonywaniem przez obiekt swych zadań produkcyjnych lub
usługowych.

A więc na terenie obiektu mogą być następujące rodzaje transportu:

- kołowy konny lub ręczny (furmanki, furgony, wózki itp.),
- kołowy mechaniczny (samochody, ciągniki, wózki elektryczne itp.),
- specjalny (samochody gaśnicze, wozy z motopompami, samochody cysterny),
- kolejowy (w dużych obiektach),
- wodny (w portach i stocznicach).

Zadaniem organów TOPL obiektu jest zapobieganie ewentualnemu zniszczeniu środków transportu istniejącego w obiekcie, ochrona tego transportu, a w szczególności transportu, który będzie wykorzystany dla potrzeb organów TOPL w celu likwidacji i lokalizacji skutków napadów z powietrza. By wykonać to zadanie, należy przede wszystkim rozstrzygnąć kwestię rozlokowania środków transportu podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza. Konieczne jest, by przy dyslokacji środków transportu na terenie obiektu kierować się zasadą decentralizacji, tj. rozproszczenia w terenie środków transportu, co łatwe jest do zrealizowania w obiektach rozległych terenowo. Należy jednak mieć na uwadze przy decentralizacji transportu zapewnienie łatwego dysponowania nim przez komendę TOPL obiektu (szczególnie samochodami gaśniczymi, samochodami przystosowanymi do odkazania terenu itp. oraz budowlanym sprzętem mechanicznym na terenie obiektu). Techniczne zabezpieczenie środków transportu uregulowane jest odpowiednimi przepisami, jednak nie wszystkie obiekty będą mogły pod tym względem zabezpieczyć cały posiadany transport i jego ochrona będzie realizowana głównie za pomocą odpowiedniego rozlokowania poszczególnych samochodów, pociągów itp.

Zadaniem służby ochrony porządku w zakresie dopilnowania jest kontrolowanie, by zasady rozlokowania transportu przyjęte i wprowadzone w życie odpowiednimi zarządzeniami, a tym samym obowiązujące w danym obiekcie, były ściśle przestrzegane. Posterunki ochrony zobowiązane są kontrolować i nadzorować, by zasady te były ściśle i w porę stosowane, by na terenie obiektu nie powstawały skupiska środków transportu, by w czasie alarmu zajezdnie, garaże i parkingi były opróżniane, a tabor rozproszony w miejsca utrudniające widzialność z góry.

Dla wykonania tych zadań konieczne jest, by wszyscy członkowie oddziału ochrony porządku dokładnie znali przepisy dotyczące ruchu transportu na terenie obiektu podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza, ponieważ bez znajomości tych przepisów trudno będzie regulować ruch. Posterunek stały lub ruchomy winien w szczególności zwracać uwagę, czy:

- rozlokowania środków transportu dokonano zgodnie z przyjętą w obiekcie zasadą,
- wszystkie samochody, wozy, ciągniki itp. mają odpowiednio zaciemnione światła,
- czy szybkość pojazdów, które są w ruchu podczas alarmu lotniczego, jest przepisowa.

Ponadto personel posterunków winien dopilnować i kontrolować, czy wymogi systemu przepustkowego w stosunku do środków transportu są przestrzegane, z tym że podobnie jak przy ruchu pieszych podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza:

- z chwilą ogłoszenia alarmu lotniczego wstrzymuje się wszelkie wjazdy samochodów i innych środków transportu na teren obiektu (za wyjątkiem sporadycznych wypadków specjalnie określonych przez komendanta TOPL obiektu),

- ogranicza się do minimum ruch środków transportu na terenie obiektu. Jeżeli chodzi o transport kolejowy, to w obiektach posiadających bocznice kolejowe lub nawet własne stacje wyladunkowe należy nie dopuszczać do nadmiernych przestojów wagonów (pociągów) z towarami czy surowcami. Wpływ oddziału ochrony porządku na ruch transportu kolejowego i wodnego będzie minimalny, ponieważ transport taki posiada własne drogi, tory, jednak i w tym wypadku obowiązywać będzie przymus zaciemniania środków transportu, a często nawet maskowanie. Dopilnowanie stosowania zaciemniania przez środki transportu kolejowego czy wodnego należeć będzie do zasadniczych zadań posterunków i patroli ochrony porządku.

Uwzględniając to wszystko, co zostało wyżej powiedziane i co mówi się w innych rozdziałach, należy stwierdzić, że dla zapewnienia utrzymania na terenie obiektu należytego porządku podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza między innymi należy właściwie kierować całym ruchem na terenie obiektu. Kierowanie ruchem na terenie obiektu odbywa się następująco:

- samochody i inne środki lokomocji przybywające na teren obiektu winny zgodnie z systemem przepustkowym posiadać przepustki (oddzielne na środek lokomocji i oddzielne dla personelu),
 - wyjazd środków transportu poza teren obiektu może odbywać się zgodnie z wymogami systemu przepustkowego,
 - ruch transportu na terenie obiektu podczas alarmu lotniczego regulowany jest przez posterunki stałe i ruchome oddziału ochrony porządku za pomocą ustalonych sygnałów (sygnały ustala szef służby ochrony porządku w oparciu o sygnały i znaki obowiązujące przy regulacji ruchu ulicznego),
 - pierwszeństwo przejazdów podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza mają środki lokomocji jednostek TOPL obiektu (karetki pogotowia, wozy gaśnicze, samochody przystosowane do odkażania, mechaniczny sprzęt remontowo-budowlany używany przez organa TOPL do odgruzowywania itd.),
 - personel obsługujący środki transportu podczas alarmów lotniczych i napadów z powietrza obowiązany jest wykonywać i stosować się do zaleceń i wskazówek posterunków ochrony porządku.
- Posterunki i patrole wystawione przez oddział ochrony porządku w zakresie regulacji ruchu pieszych i transportu na terenie obiektu obowiązują

ne są do współpracy i współdziałania z jednostkami TOPL. Współpraca ta winna się przejawiać w:

- udzielaniu wskazówek jednostkom TOPL udającym się do rejonów porażenia,
- niedopuszczaniu do przechodzenia (przejazdu) pracowników (środków transportu) przez miejsca skażone, przez rejony porażenia i zbliżania się do nich.

Ponadto oddział ochrony porządku obowiązany jest do otoczenia kordonami posterunków rejonów porażenia dla ułatwienia jednostkom TOPL likwidacji tych rejonów (zagadnienie omawiane jest oddzielnie).

Do kierowania ruchem kołowym i do wskazywania kierowcom warunków ruchu drogowego, obok bezpośredniej regulacji przez posterunki ochrony porządku, służą, jak już mówiliśmy poprzednio, znaki drogowe. Znaki te dzielą się na:

1) Zakazujące lub nakazujące znaki zarządzeń bezwzględnych, oznaczające zakaz lub nakaz bezwzględnie obowiązujący w formie okrągłych tarcz o średnicy 70 cm, koloru białego z czerwoną obwódką, znaki te mogą oznaczać np. zakaz:

- przejazdu wszelkich pojazdów,
- wjazdu przy ruchu jednokierunkowym,
- przejazdu samochodów osobowych i ciężarowych lub tylko ciężarowych,
- przejazdu pojazdów konnych,
- przejazdu wszelkich pojazdów o ciężarze ponad określoną normę,
- przekraczania określonej normy szybkości jazdy przez wszystkie pojazdy lub tylko samochody określonego typu,
- zatrzymywania się i oczekiwania pojazdów względnie pozostawiania pojazdu dla postoju,
- zawracania,
- wyprzedzania.

2) Ostrzegawcze — wykonane w kształcie trójkąta barwy żółtej z czerwoną obwódką, przeznaczone do uprzedzania o zbliżaniu się do takiego miejsca, które wymaga zwiększenia uwagi kierowcy.

Znaki te mogą uprzedzać np. o:

- ostrym lub niewidocznym zakręcie,
- skrzyżowaniu (rozwidleniu ulic, dróg),
- poprzecznych ściekach lub przekopach przez ulicę możliwych do przejazdów — przy zmniejszonej jednak szybkości jazdy,
- wszelkie inne niebezpieczne dla ruchu miejsca (powstałe np. w wyniku napadu z powietrza).

3) Informacyjne — wykonane na tarczach kwadratowych lub prostokątnych koloru niebieskiego ze znakami białymi, których zadaniem jest ułatwienie kierowcy zapoznanie się z warunkami ruchu względnie też wskazywanie kierunku drogi lub odległości do miejsc (np. urządzeń TOPL w obiekcie) położonych w podanym mu znakiem kierunku. Znaki te mogą np. informować:

- o dozwolonym postoju pojazdów,
- o zachowaniu ostrożności jazdy,
- o miejscach urządzeń TOPL (np. punktu odkażania transportu, punktu pierwszej pomocy lekarskiej itp.).

Znaki drogowe powinny być ustawiane po prawej stronie jezdni, w miejscach lub w pobliżu miejsc, do których się odnoszą, np. znaki

ostrzegawcze ustawia się w odległości od 150 do 250 m od przeszkód, przed którymi ostrzegają. W wypadkach gdy znak umieszczony jest bliżej, wówczas przy takim znaku umieszcza się tabliczki z odpowiednimi napisami przeznaczonymi do ostrzeżeń dodatkowych, np., że znak stoi bliżej niż w odległości 150 m od przeszkody itp.

Zagadnienie regulacji ruchu pieszych i transportu na terenie obiektu podczas alarmów lotniczych jest ściśle powiązane z innymi zagadnieniami dotyczącymi służby ochrony porządku w warunkach terenowej obrony przeciwlotniczej, jak zasadami działania tej służby, zachowania się pracowników w okresie alarmów lotniczych oraz napadów i po napadach z powietrza likwidacji skutków napadów z powietrza przez inne służby itp. Dlatego też dokładne przyswojenie sobie tego zagadnienia w powiązaniu z innymi zadaniami pozwoli i ułatwi właściwe wykonanie zadań, jakie stoją przed służbą ochrony porządku.

ROZDZIAŁ VI

ZASADY ROZMIESZCZENIA I ZACHOWANIA SIĘ PRACOWNIKÓW W POMIESZCZENIACH OBRONY ZBIOROWEJ TOPL ORAZ OBSŁUGA URZĄDZEŃ TYCH POMIESZCZEŃ

Dla ochrony pracowników przed napadami z powietrza obiekt dysponuje obok indywidualnych środków obrony odpowiednimi pomieszczeniami obrony zbiorowej, do których zaliczamy schrony, ukrycia i szczeliny przeciwlotnicze.

Wymienione pomieszczenia obrony zbiorowej w zależności od rodzaju i sposobu ich wykonania oraz wyposażenia chronić mogą przed:

- działaniem bomb lotniczych określonego wagomiaru,
- odłamkami bomb lotniczych i odłamkami pocisków artylerii przeciwlotniczej,
- podmuchem wywołanym wybuchem bomb lotniczych,
- pożarem oraz środkami trującymi trwałymi i nietrwałymi,
- wpływami atmosferycznymi.

W zależności od rodzaju, warunków terenowych oraz potrzeb pomieszczenia obrony zbiorowej mogą być usytuowane jako wolnostojące, przylegające do budynków lub też pod budynkami, w zależności od powyższych warunków różnie będzie także rozwiązane zagadnienie lokalizacji szczególnej pomieszczeń obrony zbiorowej oraz ich wyposażenia.

Jak wiemy, w skład służby ochrony porządku wchodzi drużyna schronów, których zadaniem jest nadzór i obsługa istniejących w obiekcie schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych. A więc zagadnienie pomieszczeń obrony zbiorowej, zachowania się pracowników obiektu w tych pomieszczeniach oraz praca członków służby ochrony porządku należących do obsługi tych pomieszczeń jest dla nas ważna i dlatego, ażeby zadania wynikające z obsługi pomieszczeń obrony zbiorowej mogły być właściwie realizowane, konieczne jest posiadanie minimum wiadomości z tego zakresu. Jak już wspomniano na wstępie, do zbiorowych środków obrony przed skutkami napadów z powietrza zaliczamy:

- a) schrony — specjalnie wybudowane i wyposażone pomieszczenia, które w zależności od ich konstrukcji, sposobu wykonania i wyposażenia chronią przed:

- bezpośrednim uderzeniem i działaniem bomb lotniczych określonego wagomiaru,
 - odłamkami bomb lotniczych, odłamkami artylerii polowej i przeciwlotniczej oraz pociskami z broni pokładowej samolotów,
 - pożarami,
 - gruzem powstałym wskutek zawalenia się budynku znajdującego się nad schronem lub w jego sąsiedztwie,
 - środkami trującymi trwałymi i nietrwałymi,
- b) ukrycia przeciwlotnicze — pomieszczenia odpowiednio wykonane i przystosowane w najniższych częściach (piwnicach) budynków. Ukrycia przeciwlotnicze właściwie wytypowane i wykonane chronią przed:
- odłamkami bomb lotniczych i odłamkami pocisków artylerii przeciwlotniczej,
 - gruzem powstałym wskutek zawalenia się części budynku znajdującej się nad ukryciem,
 - podmuchem wywołanym wybuchem bomb lotniczych,
 - wpływami atmosferycznymi,
 - środkami trującymi trwałymi i nietrwałymi przez pewien okres czasu, w zależności od sposobu wykonania ukrycia i wyposażenia,
- c) szczeliny przeciwlotnicze — specjalnie przygotowane poza budynkami pomieszczenia o zygzakowatym kształcie zewnętrznym, posiadające odpowiednio wzmocnione ściany i stropy.
- Szczeliny przeciwlotnicze są tak budowane, ażeby zabezpieczały przed:
- pociskami broni pokładowej samolotów,
 - odłamkami i podmuchem bomb lotniczych,
 - odłamkami artylerii przeciwlotniczej,
 - płynnymi środkami trującymi i zapalającymi.

Jak wynika z powyższej charakterystyki, wymienione rodzaje pomieszczeń obrony zbiorowej dają osobom chroniącym się zabezpieczenie przed dużą i różnorodną ilością środków i skutków napadu z powietrza, możliwość wyposażenia tych pomieszczeń w urządzenia ogrzewające, światło i urządzenia sanitarne (wodociągowo-kanalizacyjne) stwarza możliwość przebywania w nich ludzi nawet przez dłuższy okres czasu. Ażeby jednak pomieszczenia te mogły w każdej chwili spełnić swoje zadanie, konieczny jest stały nadzór nad ich użytkowaniem we wszystkich okresach TOPL. W czasie pokoju istniejące w obiekcie schrony, ukrycia przeciwlotnicze, szczeliny przeciwlotnicze i inne pomieszczenia zabezpieczające powinny być nadzorowane i odpowiednio konserwowane przez administrację obiektu. W celu utrzymania schronów, ukryć przeciwlotniczych itp. w stanie użytkowania, nie mogą one być używane na składy materiałów żrących, cuchnących oraz takich, które by mogły spowodować ich nieprzydatność do użytkowania jako pomieszczeń ochronnych dla pracowników. Poza tym niedopuszczalne jest ustawianie w pomieszczeniach tych urządzeń produkcyjnych, instalowanie których lub demontaż mogą ujemnie wpłynąć na wytrzymałość pomieszczenia względnie jego przydatność.

Z chwilą ogłoszenia pogotowia całkowity nadzór nad doprowadzeniem pomieszczeń obrony zbiorowej do stanu używalności oraz ich użytkowaniem i konserwacją spada wyłącznie na służbę ochrony porządku TOPL obiektu. Z uwagi na to, że personel obsługi tych pomieszczeń na terenie obiektu rekrutować się będzie przeważnie z pracowników, którzy w okresie przed ogłoszeniem i po odwołaniu alarmu lotniczego, niezależnie od pełnienia funkcji w organach TOPL, będą ob-

wiązani wykonywać swą pracę zawodową, w skład obsługi schronów powinny być typowane osoby, które swą pracę zawodową pełnią najbliżej danego schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej, a to w tym celu, aby z chwilą ogłoszenia alarmu lotniczego mogły przerwać pracę zawodową i stawić się do pełnienia służby w schronie, zanim zaczną przybywać do schronu inni pracownicy celem ukrycia się. Poza tym da to możliwość tym pracownikom bardziej systematycznego nadzoru i opieki nad przydzielonym im schronem.

W tych obiektach, w których warunki lokalne pozwalają lub wymagają zorganizowania pełnienia stałych dyżurów w pomieszczeniach obrony zbiorowej od chwili zarządzenia stanu pogotowia, zasada ta może i powinna być stosowana. Odnosi się to do schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych przeznaczonych dla osób nie będących pracownikami obiektu, np. przeznaczonych dla interesantów załatwiających sprawy w instytucjach, podróżnych przebywających na dworcach itp., oraz takich pomieszczeń obrony zbiorowej (szczególnie dużych schronów, a w niektórych wypadkach i ukryć przeciwlotniczych), które posiadają różnorodne wyposażenie wymagające ciągłej konserwacji i stałego nadzoru.

Po otrzymaniu polecenia doprowadzenia pomieszczeń obrony zbiorowej do stanu używalności, skład osobowy służby ochrony porządku, wydzielony do obsługi tych pomieszczeń po przejęciu, za pośrednictwem szefa służby, od administracji obiektu, kluczy do wyznaczonych sobie schronów, ukryć lub szczelin, prowadzi niezbędne w tym kierunku prace, które polegają między innymi na sprawdzeniu, czy pomieszczenia obrony zbiorowej zbudowane w piwnicach, których stropy wystają ponad teren więcej niż 80 cm — 100 cm, posiadają ściany zewnętrzne należyście wzmocnione przed podmuchem, o ile nie, należy je odpowiednio wzmocnić. Wzmocnienie ścian można wykonać przez obsypanie ich ziemią, obłożenie workami lub skrzyniami z piaskiem albo też kamieniami w takim stopniu, ażeby zewnętrzne ściany pomieszczenia obrony zbiorowej zabezpieczyły chroniących się w nich ludzi przed odłamkami i podmuchem. Ponadto należy sprawdzić, czy w dostatecznym stopniu uodporniony jest strop pomieszczenia obrony zbiorowej na obciążenie powstałe wskutek ewentualnego przywalenia go gruzem ze zniszczonych górnych pięter budynku. Należy przyjąć jako zasadę, że strop pomieszczenia obrony zbiorowej znajdującego się w piwnicach budynku trzeba wzmocnić i przygotować tak, ażeby gwarantował zatrzymanie gruzu powstałego wskutek zawalenia się górnych części budynku, znajdującego się nad tym pomieszczeniem. Dobór odpowiedniego rodzaju wzmocnienia stropu jest trudny, zależy od wielu warunków, a samo wzmocnienie musi być wykonane fachowo i starannie. Rodzaj wzmocnienia jest zależny również od tego, w jakim stopniu i jak zostanie obciążony strop. Sprawy wzmocnienia stropów omawiają specjalne wydawnictwa Komendy Głównej Terenowej Obrony Przeciwlotniczej oraz wydawnictwo Liga Przyjaciół Żołnierza pt. „Budowa ukryć i szczelin przeciwlotniczych”.

Po dokładnym sprawdzeniu pomieszczenia obrony zbiorowej i ewentualnym dodatkowym uodpornieniu go należy z pomieszczenia usunąć wszystkie przedmioty i urządzenia, które z pomieszczenia usunąć posażenia, a były tylko czasowo w nim nie wchodzą w skład jego wyposażenia. W wypadku gdy pomieszczenie obrony zbiorowej wykorzystywane było jako magazyn, usunięcie wszelkich składowanych materiałów lub sprzętu musi nastąpić zgodnie z planem przygotowania TOPL obiektu.

Czas doprowadzenia do stanu używalności pomieszczeń obrony zbiorowej użytkowanych w okresie pokoju określają odpowiednie przepisy. W zależności od tego, w jakim celu wykorzystywano pomieszczenia obrony zbiorowej w okresie pokoju, prace związane z doprowadzeniem ich do stanu używalności mogą być różnorodne. Omówimy przykładowo niektóre z nich. W celu umożliwienia jak najlepszych warunków własności w schronie, ukryciu lub szczelinie przeciwlotniczej podczas słabego oświetlenia (np. zapasowego) należy pobielić wannę ściany, sufit, a nawet konstrukcję wzmacniającą. W zasadzie wszystkie pomieszczenia obrony zbiorowej powinny być szczelne, dlatego też należy sprawdzić dokładnie, czy istniejące w pomieszczeniu otwory (drzwi, otwory wentylacyjne itp.) są należycie uszczelnione. W wypadku stwierdzenia nieuszczelnienia należy zauważone braki usunąć. Na przykład drzwi na stykach uszczelnia się w ten sposób, że do ich futryny przytwierdza się materiał uszczelniający w formie pasków filcu, wojłoku, grubego sukna, gumy itp. Powierzchnia materiału wykorzystywanego do uszczelniania powinna być jak najbardziej gładka. Czym grubszy, miększy i elastyczniejszy jest materiał uszczelniający, tym jest lepszy. Materiał ten wskutek zamykania drzwi nie powinien ulegać trwałemu zgnieceniu. Gdy materiał uszczelniający jest nasiakliwy, należy go nasycić olejem — wzmacnia to szczelność. Jeżeli w pomieszczeniach znajdują się piece lub trzony kuchenne, należy je także w odpowiedni sposób zabezpieczyć i uszczelnąć.

W należyтым porządku powinny być utrzymane drzwi wejść do pomieszczeń obrony zbiorowej i wyjść zapasowych oraz schody, korytarze i komory ochronne. Części stalowe pomieszczenia (jak drzwi itp.) powinny być zabezpieczone przed korozją przez malowanie, miniowanie itp. Części drewniane stałego i ruchomego wyposażenia powinny być zabezpieczone przed gniciem, butwieniem itp. przez dwukrotne gruntowanie gorącym pokostem. Ściany i podłogi winny być utrzymane w należytej czystości. Zabronione jest zastawianie schodów, wejść korytarzy oraz innych przejść przedmiotami utrudniającymi szybkie zajęcie i opuszczenie pomieszczenia. Szczególnie ważne jest należyte utrzymanie czystości stopni zejść, gdyż pozostawienie na schodach chociażby nawet niewielkiej ilości śmieci lub innych nieczystości może spowodować upadek osoby udającej się do pomieszczenia i utrudnić szybkie wejście innym osobom. Drzwi wejściowe powinny być hermetycznie zamknięte i łatwe do obsługi, t.j. aby łatwo się otwierały i zamykały. Zarówno obsługa schronów jak i osoby korzystające ze schronu powinny dbać o utrzymanie w należyтым porządku urządzeń pomieszczenia obrony zbiorowej jak: natryski, urządzenie filtrowentylacyjne, wyłączniki elektryczne, klozety itp. urządzenia.

Zabronione jest dokonywanie samowolnie jakichkolwiek niefachowych przeróbek lub napraw urządzeń filtrowentylacyjnych, wyłączników i przewodów elektrycznych, centralnego ogrzewania, akumulatorni oraz urządzeń kąpieliska odkażającego, jeżeli takie w pomieszczeniu się znajduje.

Urządzenia filtrowentylacyjne mogą być naprawiane jedynie przez osoby praktycznie przeszkolone w tym zakresie i znające dokładnie zasady działania tych urządzeń.

W wypadkach gdy w schronie jest jednocześnie kąpielisko odkażające, obsługa schronów powinna ściśle współdziałać z obsługą kąpieliska od-

każającego w zakresie należytego doprowadzenia do stanu użytkowania pomieszczeń i urządzeń kąpieliska odkażającego.

W okresie po zarządzeniu stanu pogotowia w celu utrzymania pomieszczeń obrony zbiorowej w stanie gotowości, niezależnie od utrzymania w należyтым porządku komór ochronnych i urządzeń, poszczególne drużyny schronowe powinny dbać, aby pomieszczenia obrony zbiorowej były należycie wyposażone. Do wyposażenia na przykład schronu oprócz urządzeń filtrowentylacyjnych, oświetlenia itp. należy także sprzęt i środki służące do utrzymania porządku w schronie, udzielania pierwszej pomocy sanitarnej poszkodowanym oraz dokonywania różnych napraw wszelkiego rodzaju uszkodzeń. Zadaniem personelu obsługi schronów z chwilą ogłoszenia pogotowia jest nie tylko sprawdzenie, czy poszczególne pomieszczenia obrony zbiorowej są należycie wyposażone, ale i w wypadku stwierdzenia braków w wyposażeniu spowodowanie usunięcia tych braków. W zasadzie do urządzeń i wyposażenia pomieszczeń obrony zbiorowej zaliczamy:

1) Urządzenia filtrowentylacyjne potrzebne do tego, aby można było przewietrzać schron, ukrycie lub szczelinę przeciwlotniczą po upływie czasu, na jaki wystarczy powietrze normalnie w nim zawarte. Podstawową wentylacją ukrycia i szczeliny przeciwlotniczej jest wentylacja cyrkulacyjna, polegająca na wymianie powietrza w komorach ochronnych na podstawie różnicy temperatur, a stąd ciężkości ruchu powietrza. Dopuszczalne jest jednak tak jak w schronach przygotowanie dla ukrycia i szczelin przeciwlotniczych, w miarę istniejących warunków, wentylacji mechanicznej z filtrami (pochłaniaczami). Każde pomieszczenie schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej, a zwłaszcza komory ochronne, muszą posiadać odpowiednio wykonaną i przystosowaną wentylację. Urządzenia i przewody wentylacyjne zainstalowane w pomieszczeniach obrony zbiorowej muszą zapewniać wymianę powietrza co najmniej dwukrotnie w ciągu jednej godziny.

Na urządzenia filtrowentylacyjne składają się: rury doprowadzające powietrze, filtry, wentylatory, rury rozprowadzające powietrze, otwory do usuwania powietrza zużytego itp. Obsługa urządzeń filtrowentylacyjnych polega na ich należytej konserwacji, znajomości zasad działania i wydajności tych urządzeń oraz znajomości norm powietrza w stosunku do kubatury pomieszczenia i ilości przebywających w nim osób, a co za tym idzie uruchamianie i wyłączanie w odpowiednim czasie tych urządzeń.

2) Ogrzewanie, oświetlenie i zaopatrzenie w wodę. O ile w pomieszczeniach obrony zbiorowej znajdują się przyrządy grzejne (centralne ogrzewanie, grzejniki elektryczne, piece itp.), należy je na czas alarmu lotniczego, po zajęciu pomieszczenia przez pracowników, bezzwłocznie wyłączyć. Palenie w piecach w okresie alarmu lotniczego jest zabronione.

Zasadniczym oświetleniem pomieszczeń obrony zbiorowej jest oświetlenie elektryczne. Niewskazane jest używanie jako oświetlenia zapalowego lamp naftowych lub karbidowych. LAMPY te bowiem zużywają dużo tlenu z powietrza, wydzielają dwutlenek węgla, a w razie ich rozbicia mogą bardzo łatwo spowodować pożar.

Niezależnie od tego, czy pomieszczenia obrony zbiorowej posiadają możliwość pobierania wody z sieci wodociągowej, należy przygotować odpowiedni zapas czystej wody w ilości 1—2 litrów na każdą osobę w stosunku do pojemności schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej.

Woda powinna być przechowywana w naczyniach blaszanych, szczelnie zamykanych. Zaleca się, ażeby była ona przegotowana i stale świeża (często zmieniana). Jeżeli w schronie, ukryciu lub szczelinie znajdują się klozety, należy przewidywać zapas wody do ich splukiwania, jeżeli klozet splukiwany, względnie należy przygotować pewną ilość wiader oraz pewną ilość piasku z wapnem w proszku, jeżeli klozet wolny. O ile pomieszczenia nie posiadają klozetów, należy wyposażyć je w przenośne naczynia ustępowe szczelnie zamykane, najlepiej hermetyczne lub z braku takich — wiadra z zapasem piasku jak wyżej.

Ponadto w pomieszczeniach nie posiadających klozetów należy przewidzieć parawaniki do zasłaniania naczyń ustępowych.

3) Inne wyposażenie: Do wyposażenia pomieszczeń obrony zbiorowej należą także: ławki, urządzenia na miejsca leżące, narzędzia potrzebne do przebiccia wyjścia w wypadku zawalenia wejścia głównego, kubki do picia wody (przynajmniej po 1 — 2 do każdego naczynia z wodą), umywalka, ręczniki, wycieraczki druciane i słomiane (po jednej każdego rodzaju przy wejściach), szczotki do zamiatania, śmietniczka, kosze na śmiecie, latarki elektryczne z zapasowymi bateriami, apteczka oraz sprzęt przeciwpożarowy (jak dla posterunku przeciwpożarowego) itp.

Ławki w pomieszczeniu obrony zbiorowej powinny zapewniać miejsca siedzące dla wszystkich ukrywających się, a nawet powinno być ich więcej (około 10% więcej od planowanej ilości ukrywających się). Ławki wykonane z drewna winny być uodpornione na działanie wilgoci przez pomalowanie ich farbą olejną (gorącym pokostem) lub w inny sposób. Wszystkie części i sprzęt metalowy znajdujący się w pomieszczeniach obrony zbiorowej winien być zabezpieczony przed rdzewieniem. Każde pomieszczenie obrony zbiorowej posiada kilka miejsc leżących dla osób, które mogą zasnąć. Ilość tych miejsc winna odpowiadać około 10% liczby ukrywających się. Ustawienie ławek i ich rozmieszczenie w schronie, szczelinie lub ukryciu przeciwlotniczym powinno być tak wykonane, ażeby powierzchnia komór ochronnych była jak najbardziej wykorzystana, a jednocześnie zachowane konieczne przewidziane przepisami przejścia.

Narzędzia (łomy żelazne, kilofy, łopaty, topory, młotki oraz przeciwnaki), służące do umożliwienia prowadzenia przez personel obsługi schronów prac mających na celu udostępnienie wyjścia głównego w wypadku jego zagruzowania lub udostępnienie wyjść zapasowych, powinny być starannie konserwowane i rozmieszczone w poszczególnych komorach ochronnych, na ściankach wyjść zapasowych lub obok drzwi do tunelowego wyjścia zapasowego.

We wszystkich pomieszczeniach obrony zbiorowej na widocznym dla wszystkich ukrywających się miejscu powinny być wywieszone instrukcje omawiające zasady zachowania się pracowników przebywających w tych pomieszczeniach i korzystania z urządzeń schronowych. Ponadto instrukcje powinny omawiać zasady postępowania w wypadku powstania pożaru w schronie, ukryciu lub szczelinie przeciwlotniczej ewentualnie w wypadku powstania uszkodzeń.

Schrony, ukrycia i szczeliny przeciwlotnicze powinny być oznaczone odpowiednimi znakami orientacyjnymi jak: strzałki wskazujące schron, wejście do schronu, napisy, w nocy oświetlone odpowiednio zaciemnionymi światłami. Wewnątrz pomieszczeń obrony zbiorowej oznaczone

i odpowiednio oświetlone powinny być wyjścia główne, wyjścia zapasowe, poszczególne komory ochronne, klozety itp.

O wszelkich brakach i usterkach w wyposażeniu pomieszczenia obrony zbiorowej, jak również w działaniu urządzeń, personel obsługi niezwłocznie powinien meldować drogą służbową do szefa służby ochrony porządku TOPL obiektu.

Komenda TOPL obiektu w okresie pokoju ustala, w których schronach, ukryciach, szczelinach przeciwlotniczych ukrywać się będą pracownicy poszczególnych działów produkcyjnych (usługowych), biorąc pod uwagę zarówno stan zatrudnienia w poszczególnych oddziałach produkcyjnych, jak i pojemność poszczególnych pomieszczeń obrony zbiorowej. Ponadto Komenda TOPL obiektu wydziela odpowiednią do potrzeb ilość schronów, ukryć lub szczelin przeciwlotniczych do ukrywania się w nich osób nie będących pracownikami obiektu (interesantów, podróżnych na stacjach kolejowych autobusowych, portach itp.).

Personel obsługi pomieszczeń obrony zbiorowej powinien być dokładnie zapoznany z rozkładem poszczególnych komór ochronnych oraz wiedzieć, ile osób pomieścić może dany schron, ukrycie, szczelina przeciwlotnicza i poszczególne komory ochronne.

Z chwilą ogłoszenia stanu pogotowia Komenda TOPL obiektu podaje do wiadomości pracownikom poszczególnych oddziałów produkcyjnych, w których pomieszczeniach obrony zbiorowej ukrywać się będą pracownicy danego działu, w ten sposób załoga obiektu z chwilą ogłoszenia alarmu lotniczego zorganizowanie udawać się będzie do poszczególnych schronów, ukryć i szczelin przeciwlotniczych. Ponadto do schronów kierować będą poszczególne posterunki ochrony wewnętrznej.

Jak wiemy, w skład obsługi jednego dużego schronu (ukrycia) posiadającego urządzenia filtrowentylacyjne wchodzi kierownik schronu, porządkowy przed schronem, porządkowy w schronie, sanitariusz i obsługujący urządzenia filtrowentylacyjne. Czynności wyżej wymienione związane z kierowaniem pracowników do poszczególnych komór i rozmieszczeniem ich w schronie (ukryciu) są następujące:

Porządkowy przed schronem wskazuje wejście do schronu i liczy osoby udające się do tego schronu, ponadto obowiązany jest dopilnować, by pracownicy udający się do schronu nie tłoczyli się przy wejściu, by pierwszeństwo przy wejściu miały kobiety i osoby starsze wiekiem, by pracownicy przed wejściem do schronu pozostawili pod jego opieką wszelkie przedmioty i materiały cuchnące i wydające przykry zapach (nafta, śledzie, materiały żrąco-parzące itp.) oraz przedmioty o dużych wymiarach zajmujące w schronie wiele miejsca. Z chwilą gdy do schronu wejdzie ustalona ilość pracowników, zamyka on drzwi, pełni w dalszym ciągu służbę na zewnątrz (obowiązki analogiczne do każdego innego posterunku ochrony wewnętrznej) kierując ewentualnych dalszych pracowników do sąsiednich wskazanych mu uprzednio schronów, ukryć lub szczelin przeciwlotniczych.

Porządkowy w schronie pełni służbę w przedsionku, do zadań jego należy dopilnowanie, by nie otwierano jednocześnie drzwi zewnętrznych i drzwi prowadzących z przedsionka do schronu. W tym celu wpuszczanie pracowników do schronu powinno odbywać się grupami po kilka lub kilkanaście osób w taki sposób, by po wejściu do przedsionka jednej grupy zamknąć drzwi zewnętrzne i dopiero po tym przepuścić tę grupę do komór ochronnych, następnie po zamknięciu drzwi wewnętrznych przedsionka

otworzyć drzwi zewnętrzne i wpuszczać następną grupę (z porządkowym w schronie współdziała w tym zakresie porządkowy przed schronem). Ponadto porządkowy w przedsionku kieruje zgłaszających się poszkodowanych do sanitariusza w celu udzielenia pierwszej pomocy sanitarnej oraz udziela osobom wchodzącym informacji dotyczących postępowania w schronie. Po zamknięciu schronu porządkowy pozostaje w przedsionku i zwraca uwagę na sygnały podawane mu z zewnątrz.

Kierownik schronu — kieruje pracownikami kolejno do poszczególnych komór ochronnych i wyznacza dyżurnych w komorach. Pracownicy przebywających w schronie należy tak rozmieszczać, aby nie stali w przejściach, nie tarasowali zapasowych wyjść, by w miarę istniejących możliwości wszyscy siedzieli i w poszczególnych komorach ochronnych przebywało tyle pracowników, na ile dana komora jest przewidziana.

Po zamknięciu schronu notuje godzinę zamknięcia celem ustalenia, kiedy trzeba będzie przystąpić do odświeżania powietrza, poleca zgasić zbędne światła, reguluje zużycie wody, dopilnowuje utrzymania porządku i czystości. Ponadto kieruje całokształtem pracy personelu obsługi schronu.

Sanitariusz w schronie udziela pierwszej pomocy sanitarnej poszkodowanym. Obsługujący urządzenie filtrowentylacyjne na polecenie kierownika schronu odświeża powietrze oraz czuwa nad sprawnym działaniem wszystkich urządzeń będących w schronie (ukryciu).

Opuszczenie przez pracowników schronu może nastąpić tylko i wyłącznie na zarządzenie kierownika schronu, który działa w myśl ustalonych przez komendanta TOPL obiektu zasad. Opuszczanie schronu odbywa się zorganizowanie — kolejno poszczególnymi komorami ochronnymi.

W wypadku uszkodzenia schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej w stopniu uniemożliwiającym dalsze przebywanie w nim, kierownik schronu przeprowadza ewakuację pracowników znajdujących się w schronie do pomieszczeń zastępczych meldując jednocześnie o tym przełożonym. Ewakuacja odbywa się według zawczasu ustalonych zasad przy jednoczesnym uwzględnieniu zaistniałej sytuacji.

Pracownicy przebywający w schronie, ukryciu lub szczelinie przeciwlotniczej obowiązani są:

- nie przechodzić z jednej komory do drugiej,
- unikać zbędnych ruchów (nie chodzić, lecz siedzieć),
- zaniechać zbędnych rozmów,
- nie palić papierosów,
- oszczędnie używać zapas wody,
- zwracać uwagę na szczelność ścian, drzwi i innych otworów, szczególnie przy wstrząsach wywołanych wybuchami bomb,
- nie palić lamp naftowych lub gazowych (używać do oświetlenia latarek elektrycznych lub świec),
- usuwać zauważone nieszczelności,
- zachowywać się kulturalnie,
- stosować się do zaleceń i wskazówek personelu obsługi schronu,
- nie opuszczać schronu bez zarządzenia kierownika, schronu, mimo że alarm lotniczy może być wcześniej odwołany,
- przy opuszczaniu schronu zachować porządek, nie tłoczyć się przy wejściu itp.,
- na wypadek uszkodzenia schronu brać udział w naprawie uszkodzeń,

— w wypadku ewakuacji schronu nie wywoływać paniki i ściśle wykonywać zalecenia kierownika i personelu obsługi schronu.
Dopilnowanie przestrzegania przez pracowników powyższych zasad należy do personelu obsługi schronu oraz dyżurnych wyznaczonych w komorach ochronnych przez kierownika schronu, ukrycia lub szczeliny przeciwlotniczej.—

